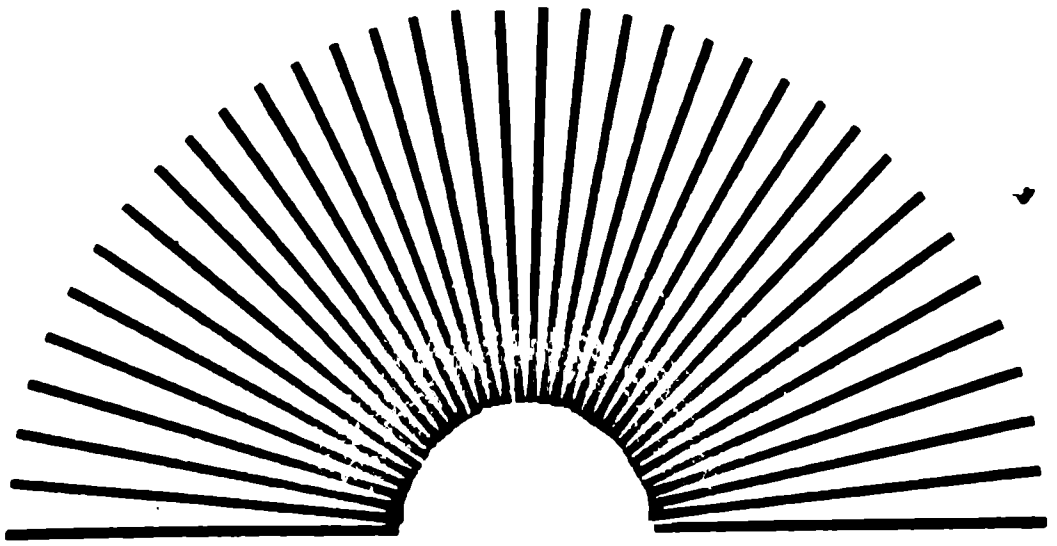
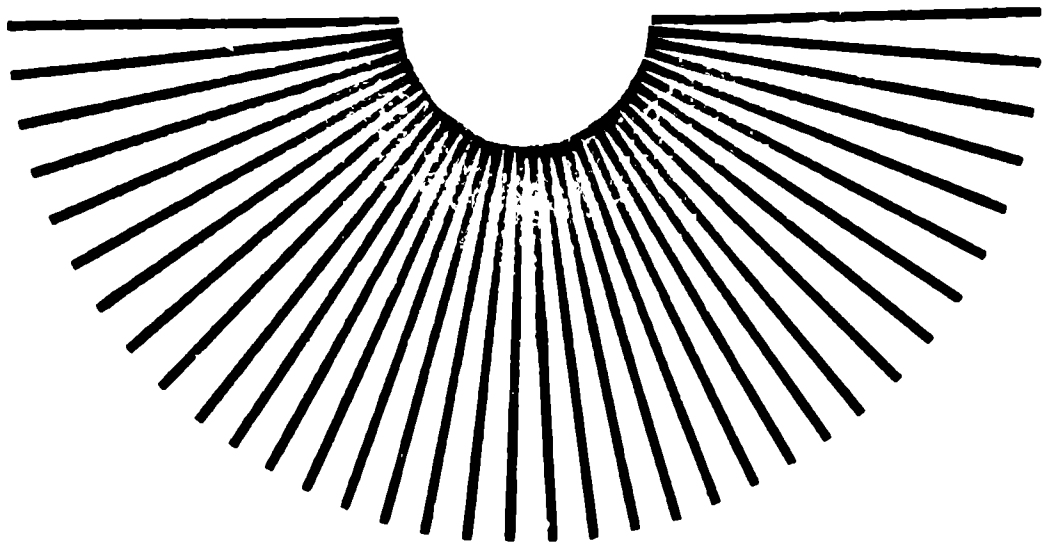

**LEGENDA
Z
VÝCHODU**

LEGENDA Z VÝCHODU.

Rusky napsal N. S. Leškov.

Přeložil T. Hudec.

Praha 1925

Knihkupectví * V. KOTRBA * Antikvariát

I.

Za vlády císaře Theodosia Velikého žil v Konstantinopoli vynikající člověk, jménem Jermij. Byl bohat, urozen a zaujímal vysokou hodnost. Jermij měl přímou a počestnou povahu; miloval pravdu, nenáviděl přetvářky, a to nebylo ovšem po chuti všem lidem, se kterými žil.

Tou dobou v Byzancii čili nynější Konstantinopoli i po celém císařství byzantském bylo mnoho sporu o víře a počestnosti, a spory tyto rozněcovaly u lidí vášně, budily sváry, a mezi tím, co všichni se starali o počestnost, nebylo ve skutečnosti nikde ani klidu ani počestnosti. Naproti tomu byly v nižších vrstvách lidu rozšířeny nejhnusnější hanebnosti, o kterých nelze se bez pohoršení ani zmíniti, ve vyšších pak třídách tytéž hanebnosti byly zakrývány všeobecným bezmezným licoměrstvím. Všichni stavěli se na oko bohabojnými, sami však žili nestarajíce se ani dost málo o zákon boží: všichni byli mstivými, nenáviděli se na-

vzájem, podřízených ani za lidi nepovažovali; sami tanuli v rozkoších, nevěděli, co vymyslet, jak by peníze utratili, nestyděli se však nikterak, že v téže době prostý lid hyaul velikou nouzí, a nezřídka přihodilo se, že chudí lidé umírali hladem u brány hodujících velmožů. Při tom nízký lid dobře věděl, že vysoké třídy též mezi sebou neustále jsou v nepřátelství a často zrádně druh druhu se světa zprovázejí. Netoliko že se navzájem osočovali u císaře, ale často otravovali jedem druhé, buď pozvavše je k hostinám, nebo v jejich vlastních domech podplativše kuchaře a jiné sluhy.

Celá říše domnívala se, že jest plna svátosti, a všechno, jak nahoře, tak dole, bylo plno hrozného hniloby.

II.

Vysoký velmož Jermij měl duši mírnou a tichou, a očistil ji i posilnil v lásce ku pravdě, spravedlnosti a počestnosti. Jermij přál si viděti v císařství byzantském počestnost skutečnou a nikoliv jen zdánlivou, která nenese žádného prospěchu a slouží pouze k zakořenění přetvářky. Jermij říkával: chceme-li se řídit evangeliem, tu třeba činiti vše, co v evangeliu nařízeno, a nikoliv prositi Boha za nějakou věc, sám pak konati pravý opak její; modliti se: „odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme,“ a na místě toho

nikomu neodpouštět, pro každou nepřijemnost pronásledovat protivníka a nešetřit jeho síly ani života. Jermijovi ostatní velmoži zpočátku se vysmívali, potom však počali o něm u císaře říkat, že se stal pošetilcem, a nehodí se na své místo, aby dále řídil věci státní.

Jermij to pozoroval a počal uvažovat: co má činit? Možno-li, aby zůstal počestným a sám nebyl zachvácen zkázou?

Jakmile počal Jermij o věci té hlouběji přemýšlet, tu dospíval k přesvědčení, že obojí výhoda nikterak se sloučiti nedá, že třeba mezi oběma pro jednu se rozhodnout: buď opustit Kristovo učení, nebo opustit vysoké postavení, poněvadž obojího spojení nelze, a kdyby i o to násilím se pokusil, přece nepotrvá mezi oběma věcmi na dlouho shoda a v brzku nastane mezi nimi rozpor větší ještě než dříve. A s druhé strany, uvažoval Jermij, kdyby chtěl všechny své vysoké spoluúředníky z licoměrnosti usvědčovat, s nimi se přit a dokazovat jim správnost svého jednání, tu všichni se budou naň horšiti, druzí velmožové zasypou jej u císaře pomluvami a zničí jej.

„Vyhovím-li jedněm, rozmýšlel Jermij: nevyhovím druhým; půjdu-li se lstivými — poskvrním duši svou; budu-li poctivě jednat — budou se mrzeti, a sám do zkázy se uvrhnu. Budou mne líčit jako člověka zlomyslného, který pátrá po taj-

nostech a nesváry rozsévá, já pak nebudu moci strpět nespravedlivého obvinění, počnu se hájit, a tehdy duše má ztratí svou mírnost, zdivočí, já budu vinit své žalobce a stanu se sám zlým jako oni. Císař snad se rozhněvá a možno, že dá o zlobě tomu či onomu stíti hlavu. A jak bych to já tehdy snesl? Nikoliv, nechci, aby tak bylo. Nechci nikomu ublížit, nikoho pohanit, poněvadž vše to se protiví mé duši; raději opustím tento kalný život: půjdu k císaři, pokloním se mu a s prosbou, aby složil se mne všechny úřady, a tehdy, když zbavím se důstojenství, budu snad moci někde v pokoji ztrávit život svůj jako prostý člověk.

III.

Když věc uvážil, tu učinil také Jer-mij dle svého rozhodnutí. Císaři Theodoriu na nikoho si nestěžoval, nikoho před ním neobviňoval, prosil jej pouze, by ho zbavil jeho úřadu. Císař přemlouval Jer-mije by zůstal na svém místě, nato jej propustil. Jer-mij dostal celé výslužné a velmi byl potěšen, pouze žena jeho se nad tím neradovala. Žena jeho milovala pocty a neměla zalíbení v prostém životě. Hněvala se na muže, proč se odřekl vysokých hodností a všech důstojenství, a pravila: „Vždyť i při tom bylo by jistě možno spravedlivě žít. Druzí také žijí bezbožně a neprovádějí takové poše-

tilosti. Proč jsi tak zvláštním člověkem? Jermij vždy jen mlčky odcházel a v duchu si říkal, že musí to snášet, neboť v tu dobu, kdy v manželství vstupoval, neřek ženě, že život v prostotě se odhodlá strávit, a nyní musí to strpět, nesouhlasí s tím. Ale ponedlouhé době žena Jermijova zemřela, nezůstavši žádných dětí, bývalý velmož zůstav sám, počal opět jinak rozvažovat:

„Není-li to pokyn s hůry? — myslí v duchu Jermij. Císař propustil mne ze služby, a Hospodin zbavil mne všech starostí domácích. Žena mi zemřela, a ne mám nyní nikoho v rodině, pro něhož bych shromažďoval jmění. Nyní mohu rychleji a dále kráčet cestou evangelia. K čemu mně bohatství? S ním spojeny jsou všelike starosti, a třeba jsem se vzdálil již od služby a také svazku manželského jsem sprostěn, přece bohatství vyžaduje, abych o ně pečoval, a nutí mne k takovému jednání, které nepřísluší tomu, kdo chce býti učenníkem Kristovým.

A bohatství měl Jermij velmi mnoho: měl domy, vesnice, otroky a všelike klenoty. —

Jermij všechny otroky své propustil na svobodu, vše ostatní jmění prodal a peníze rozdal mezi strádající chudinu, sobě pak ničeho neponechal.

Učinil tak proto, poněvadž chtěl „býti dokonalým,“ a tomu, kdo touží do-

spěti k dokonalosti, ukázal Kristus krátce a jasně jedinou cestu: „Opusť vše, co máš, a následuj Mne.“

Jermij vše to přesně a úplně učinil, takže sobě ani nejmenší maličkosti nezůstavil, a při tom ještě se radoval, že věc ta se mu nezdála nikterak obtížnou. Obtížný byl pouze počátek, nějakou milovanou věc od sebe dáti, potom však, bylo příjemno již všeho se zbaviti, aby jej nic nezdržovalo, nic mu nepřekáželo kráčet bez obtíží k vysokému cíli evangelickému.

IV.

Zprostiv se takto úřadů a jmění, Jermij opustil tajně sídelní město a šel sobě hledat osamělé místo, kde by mu nic nebránilo uchovati se v čistotě a svátosti a vésti bohumilý život.

Po dlouhé pouti, kterou konal pěšky a bos, Jermij přišel k vzdálenému městu Edesse, a zde na pustém místě překvapila jej taková bouře a takový liják, že po celé půdě tekly bystřiny jako hadi, a Jermij neměl, kam by se uchýlil, až najednou uvidí před sebou vetrou hůl opřenou o vysokou skalní stěnu. Bůh ví, nač zde byla postavena! Jermij počal po holi lézt a sotva se povznesl asi tři sáhy — vidí ve skále rozpuklinu a v ní suché místo, kde mohl pouze jediný člověk býti.

„Hle — pomyslí Jermij: zde místo

pro mne připraveno; ihned vlezl do oné vyhloubeniny a břevno odstrčil. Břevno padlo daleko do propasti a přelomilo se. Jermij zůstal státi a stál na skále třicet let. Po celou tu dobu modlil se k Bohu a toužil zapomenout na licoměrnost a zlobu, které viděl a které jej bolestí a zármutkem naplnily.

S sebou vzal Jermij pouze dlouhý provaz, kterým se opásal, když lezl na skálu, a provaz ten přišel mu velmi vhod.

Prvé dny, když Jermij zapomněl provaz ukliditi, pozoroval jej mladý pastýř, který sem přišel pásiti kůzlata. Pastýř počal potahovati provaz, a Jermij oslovil ho a řekl mu:

— Dones mi vody: žízním velice. Hošík uvázal na provaz svou tykvicovou nádobu s vodou a řekl mu:

„Pij, otče, a ponech si tykvici.“

Dal mu také košík s trochou černých, trpkých jahod.

Jermiej pojedl, napil se a řekl: „Bůh poslal mi hocha živitele.“

A hoch přišel večer do vesnice, vyprávěl lidem o poustevníku a lidé počali přicházeti z vísky k Jermijovi a donášeli mu potravu více, než mohl požíti.

Jermij spustil pouze shora na dlouhém provaze pletený košík a vyhloubenou tykvici, a lidé kladli mu do košíku listy zelí a suchá, nevařená semena, a tykvici mu naplnili vodou. Takovou potravou bývalý byzantský velmož živil se

po třicet let a nechtěl nic lepšího. Ani chleba, ani nic na ohni připravovaného nepožíval, ba zapomněl i chuť takových pokrmů. Rozdaného bohatstvím nelitoval a nevzpomněl na ně ani. Nikdy s nikým nehovořil a zdál se býti zasmušilým a přísným nápodobuje mlčením proroka Eliáše, a děkoval Bohu, že mu dopřál takové síly nad vlastním tělem.

Lidé říkali o Jermijovi, že může konati divy. On jim toho nepravil, oni tomu však věřili. Nemocní přicházeli, stavěli se do stínu, který od něho slunce vrhalo na zemi, a odcházeli cítíce, že se jim dostalo polehčení. On však stále mlčel, buď jsa zahloubán do modlitby nebo říkáje z paměti verše svatých otců Adamanta, Rehoře a Štěpána.

Tak trávil Jermij dny své a večer, když ustal dusný žár slunce, a líce mu osvěžil chlad, skončiv modlitby uvažoval o tom: jak za oněch třicet let zlo ve světě se rozmnožilo, jak pod zástěrou přetvářky a liché zbožnosti již jistě vymizela mezi lidmi všechna opravdová počestnost.

Vše, nač poustevník si mohl vzpomenout z dřívějšího života o licoměrném sídelním městě, které opustil, vše to bylo tak ošklivé, že zoufal nad světem a nepozoroval, že tím snižuje cíl stvoření a sebe samotného považuje za nejdokonalějšího.

Opakuje z paměti Adamanta a sám myslí: nechat — ať jest pozemský svět

přípravou ku věčnosti, a všichni lidé se o něm učí, jako žáci ve škole, jak přichystat se na věčnost, aby tam ukázali své úspěchy a dostali odměnu každý, jaké jest hoden. Ale jakým úspěchem se budou moci vykáhati, když žijí tak líně — ani se neučí — ani nezapomínajíce? Nebude-li věčnost nadarmo? Těší sice Adamant, že Tvůrce nemohl se zmýlit, když viděl, „že vše jest velmi dobré,“ než přece tomu vpravdě tak není. Nadarmo snaží se Jermij rozumem pochopiti, jací jsou to lidé, kteří dovedou v tomto životě zjednati duchu svému způsoblost, aby i žili ve světě a spolu zdokonalovali se k nekonečné věčnosti?

Nemůže Jermij nikterak takových si představit, a pojme jej zoufání, že prázdná bude věčnost, neboť není hodných, kteří by směli do ní vejíti.

V.

Tu jednou, když noc schylovala k zemi temný příkrov, a Jermij roztouživ se v mysli uzříti aspoň jediného člověka, který by měl v sobě zárodek nesmrtnosti, přichýlil hlavu k okraji rozsedliny, stala se s ním neobyčejná věc: zavanul naň tichý, mírný proud vzduchu a s ním doletly k sluchu jeho tato slova:

— Nadarmo, Jermiji, se trápíš a rmoutíš: jsou lidé, jejichž jména jsou již napsána v knize života věčného.

Poustevník zaradoval se sladkému hlasu a vece:

— Hospodine, našel-li jsem milost v očích Tvých, dovol, aby mi bylo popřáno spatřit aspoň jednoho takového, a tehdy duch můj se uspokojí a nebude se rmoutiti nad obyvatelstvem zemským.

— Za tím účelem musíš zapomenouti těch, které jsi znal, sestoupit se skály a uvidět člověka jménem Pamfalona.

S tím vánek zanikl, a poustevník schýliv hlavu dumá: vskutku-li to slyšel, či bylo vanutí ono snem? A opět uplyne chladná noc, uplyne žárný den, znova rozestírá se nad zemí soumrak, a opět schýlil Jermij hlavu a slyší:

— Spusť se dolů, Jermiji, na zemi, třeba tobě dáti se na cestu, abys spatřil Pamfalona.

— A kdo jest onen Pamfalon?

— Náleží mezi ty, které toužíš viděti.

— A kde bydlí onen Pamfalon?

— Bydlí v Damašku.

Jermij opět se zachvěl, a opět nebyl přesvědčen, neslyšel-li slova ta pouze ve snu. Ustanovil se v duchu zkusiti věc po třikráte, a bude-li i po třetí slyšeti ona srozumitelná slova o Pamfalonu, tu nebude již váhati a pochybovati, ale sestoupí se skály a půjde do Damašku.

Rozhodl se, že také ještě se obšírně zeptá: kdo jest onen Pamfalon, a kterak jej v Damašku hledat.

Opět uplynul žárný den a s večer-

ním chladem zazvučelo znova vanutím svěžího vzduchu jméno Pamfalona.

Opět mluví neznámý hlas:

— Proč váháš. Jermiji, proč nespěcháš, nestoupíš na zemi a nejdeš do Damašku spatřit Pamfalona? Jsi již stár a můžeš zemřít, nespátřiv ho a to by tobě na velikou škodu bylo.

A Jermij odpovídá:

— Kterak mohu jíti a hledati člověka mi neznámého?

— Znáš název člověka toho.

— Vím, že Pamfalon s'uje, ale v tak velkém městě jako Damašek, jeden-li pouze bydlí Pamfalon? Na kterého z nich mám se doptávati?

A v dechu chladného vánku opět zvučí:

— To není tvou starostí. Ty pouze rychle slez a jdi do Damašku, tam všichni znají Pamfalona, kterého máš spatřiti. On všechny obveseluje a také tebe v zármutku tvém potěší. Jdi k Pamfalonu!

VI.

Po třetí již Jermij nechoval žádných pochybností, že s ním hovoří takový hlas, kterého třeba uposlechnouti. Stran toho, ku kterému vlastně Pamfalonu v Damašku má jíti, Jermij se již neznepokojoval. Pamfalon, kterého „všichni znají,“ jistě jest nějakým proslaveným básníkem, nebo vojínem, či všeobecně známým vel-

možem. Slovem, nebylo již proč váhati, ale bylo třeba jíti spatřit znamenitého onoho Pamfalona.

Tak se stalo, že Jermij, když po třicet let stál na jednom místě, měl nyní vystoupiti ze skalní rozsedliny a nastoupiti pout do Damašku

Podivno věru bylo, že takový dokonalý poustevník měl se dát na cestu, aby uzřel člověka žijícího v Damašku, neboť město Damašek mělo té doby, co do mravní čistoty takovou pověst, jako nyní Paříž neb jiná města, která neslynou svátostí života, nýbrž jsou považována za hnízda hříchů a nepravostí nicméně stávalo se to za starých dob, že poslové počestnosti bývali posíláni zvlášť do měst nepočestných.

Třeba jíti do Damašku! Ale tu vzpomněl si Jermij, že jest nah, neboť šat, v němž přišel sem před třiceti lety setlel a spadl s těla jeho. Kůže jeho byla opálená a sčernalá, zrak byl plachý, vlasy mu vypadaly, a nehty narostly jako u dravého ptáka... Jak s takovým vzezřením ukázat se ve velkém a krásném městě.

Ale neviditelný hlas neustává jej vésti a zazní opodál:

— Nestarej se, Jermiji, jdi, nahota tvá bude přikryta. Vzal Jermij svůj košík se suchým zrním a tykvici a shodil je na zemi a nato sám spustil se se skály po tomtéž provázku, kterým si zdola vyťahoval přinešenou potravu.

Tělo poustevníkovovo, bylo již tak vyhublé, že je mohl udržeti provázek. Bez úrazu stanul na zemi a kráčel kolébaje se jako dítě, neboť sotva tak dovolovaly mu jíti nohy jeho dávno chůzi již odvyklé.

I šel Jerimij velmi dlouho liduprázdnotou, vypráhlou pustinou, potkával divou zvěř, okřídlené netvory a saně, avšak po celou dobu přechodu ani jednou nesetkal se s člověkem a neměl proto příčiny stydět se za svou nahotu; když se blížil k Damašku, našel v písku zvětralý suchý trup a vedle vetřechý žíněný šat, jaký nosili tehdy mnichové žijící ve společnostech. Jerimij zasypal pískem kosti mrtvoly, oděl kol plecí žíněný šat a zaraďoval se, uviděv v tom prozřetelnost božskou.

Ku městu Damašku blížil se Jerimij, když již slunce počínalo se schylovati k západu. Byl na váhách poustevník, co byl měl učiniti: má-li pospíšiti v chůzi či počkati do příštího jitra. Očím blízkým se zdálo město, než nohy byly unaveny. Spěchal, aby došel za světla a dorazil k městu v tu chvíli, kdy červené slunce zapadá, soumraky houstnou a celé město se zahaluje mlhou; v tu dobu ponořuje se také město do temnoty hříchů.

Hrůza pojala starce — chtěl zpět prchnout... A opět vynořila se mu v duchu myšlenka: nebylo-li to vše, co slyšel o své pouti, pouhým snem nebo dokonce pokušením? Čeho má hledati v

tomto hlučném městě? Jaká zde může býti spravedlnost? Nebude-li lépe utéci odsud nazpátek, uchýlit se opět do skalní rozsedliny a stát, nehýbaje se s místa.

Byl by se již obrátil, než nohy nechtějí mu sloužit, a slyší opět jemný dech vánku:

— Spěš rychle do Damašku — Pamfalon tebe tam očekává.

Jermij znovu se obrátil k Damašku, a nohy jeho kráčely.

Přišel Jermij k městské zdi v tu chvíli právě, kdy stráž bránu již zpočátku uzavřela.

VII.

Stěží uprosil ubohý stařec strážce, aby mu dovolili vejíti branou do města, a za to dal mu svůj košík a tykvici; nyní zcela sám beze všeho ocitl se v neznámém městě plném hříchů.

Noci na jihu nastupují rychle, soumraků tam skoro nebývá, a temnota jest tak hustá, že ničeho nelze viděti. Ulice v dobu tu, kdy příběh tento se udál, ve východních městech nebyly osvětlovány, a obyvatelé domy své záhy zavírali. Tehdy bývalo na ulicích velmi nebezpečno, a proto všichni lepší měšťané pevně zamýkali vchody do domů, aby se tam v temnotě nevloudil nějaký špatný člověk. Za noci pak dveří vůbec neotvírali, anebo pouze známým nebo opozdivším se do-

mácím, a to ne dříve, dokud se nepřesvědčili, že tluče právě týž člověk, kterého třeba vpustit. Otevřenými zůstávaly pouze obydlí hejřilů a domy prostopášnosti.

Poustevník donazivší do Damašku za husté tmy, nevěděl, kam by se měl uchýlit do jitra. Byly sice v Damašku hostince, avšak Jermij nemohl do žádného z nich se obrátiti, neboť tam by žádali od něho plat za nocleh, on pak neměl žádných peněz.

Zastavil se Jermij a rozváživ, co by ve svém postavení mohl učinit, rozhodl se poprosit o nocleh v prvním domě, který se mu namane.

Tak i učinil: přistoupil a zatloukl. Za dveřmi ozval se hlas:

„Kdo to tam tluče?“

Odvětil Jermij: „Já, chudý poutník.“

„Čeho ti třeba?“

„Prosím za útulek.“

„Jdi tedy do hostince.“

„Jsem chudý, nemohu zaplatiti v hostinci.“

„Tak jdi k těm, kteří tebe znají.“

„Nikdo mne zde vůbec nezná.“

„Nezná-li tě nikdo, tedy se u nás zbytečně netluč a jdi pryč.“

„Prosím pro jméno Kristovo.“

„Nevyslovuj jména toho. Mnozí zde chodíte, prosíte oním jménem a nato zločiny pášete. Jdi pryč, není pro tebe u nás místa.“

Jermij šel k druhému domu, opět tluče, opět prosí.

Zase táží se jej zavřenými dveřmi:

„Čeho si žádáš?“

„Nemohu dále, chudý poutník, popřejte mi v domě oddechu!“

Opět táž odpověď: „Jdi do hostince!“

„Nemám peněz,“ odpovídá Jermij a vyslovuje jméno Kristovo.

„Dost, dost,“ praví mu, „všichni zahaleči a zločinci přikrývají se oním jménem.“

„Já však,“ praví Jermij, „nikomu nič zlého jsem neučinil a nečiním; přicházím přímo z pouště.“

„Přicházíš-li z pouště, měl jsi tam zůstat. Zbytečně jsi sem přišel.“

„Nepřicházím ze své vůle, rozkázáno mi bylo.“

„Jdi tedy k tomu, kdo ti rozkázal a nás nech na pokoji; bojíme se těch, kteří zdají se starci a chodí v žíněném rouchu. Sami jste plni svatosti, vás však každého sedm běsů doprovází.“

„Oh!“ pomyslí si Jermij, „jak čas změnil obyčeje. Cizinci jistě již nikde nebudou bývalého pohostinství. Všichni znají podání, že za asketou více zlých duchů chodí než za prostým hříšníkem, a proto není za lepšího, ale za horšího považován. Nyní tedy já, poustevník, který jsem po třicet let stál, v stínu mého těla lidé docházeli uzdravení, a zde nikdo mne

nechce přijati pod střechu, mohu pak býti zde nejen zabit, ale což horšího než smrt jest, zhanoben. Nikoliv, nyní vidím již jasně, že poddal jsem se ďáblovu pokušení, že jsem byl sem poslán ne ku prospěchu své duši, ale ku své úplné záhubě.“

V touž chvíli pozoruje Jermij, že kdo-si ve tmě spěšně běží přes ulici a se smíchem praví:

„Směšný jsi, starče! Patrno, že zde jistě nic neznáš!“

Jermij si pomyslí, kdo to asi jest? Zloděj či prostopášník: ať jest tím nebo oním, otáží se ho, co mám činit, kde najdu útulek.

„Postůj,“ praví Jermij, „kdokoliv jsi, pověz mi, není-li zde člověka, o němž by bylo známo, že jest lidumilem?“

„Jak by ne,“ odpovídá, „jsou zde takoví.“

„A kde bydlí?“

„Vždyť právě u jejich domu jsi tloukl a hovořil jsi s nimi.“

„Není-li tedy tobě známo, kteří jsou bohabojní?“

„Znám takové.“

„Kde bydlí?“

„Nyní po západu slunce na modlitbách dlí!“

„Půjdu tedy k oněm.“

„Nikoli, nechod; tlučením svým vyrušíš je na modlitbě, sluhové tě pak za to měděnými pruty zbijí.“

Stařec zalomil rukama.

„Co činit,“ praví, „lidumily o bídě své přesvědčit nemohu, nábožných na modlitbách vyrušovat nesmím, noc vaše jest temná, mravy vaše budí hrůzu.“

„Co pak se kormoutíš? Jdi k Pamfalonu.“

„Co jsi pravil?“ tázal se znovu stařec a dostal znovu tutéž odpověď.

„Jdi k Pamfalonu!“

VIII.

Zaradoval se poustevník, že uslyšel o Pamfalonu. Nešel tedy nadarmo. Ale kdo jest ten, s nímž ve tmě hovoří: anděl jej doprovázející, či nejhorší zlý duch?

„Já,“ vece Jermij, „hledám Pamfalona, neboť jsem k němu poslán, nevím pouze, jestli to týž Pamfalon, o němž ty hovoříš.“

„A co bylo ti o Pamfalonu řečeno?“

„Řečeno mi bylo, že všechny obveseluje a všichni že jej zde znají.“

„Jestli tomu tak, pak mluvím já o témž Pamfalonu, o němž ti bylo řečeno. Jediný jest pouze Pamfalon, jehož všichni znají.“

„Čím pak jest to, že jest všem znám?“

„Proto, poněvadž jest příjemný člověk, a veselí všude jej doprovází. Bez něho není zde ani hostiny ani jiných radovánek, všichni jej milují. Sotva kde

uvidí jeho šedého psa s dlouhou tlamou, jak běží zvoně rolničkami, všichni radostně říkají: „Hle, Pamfalonova Akra běží! Tu přijde brzy i sám Pamfalon a bude veselý smích.“

„A proč psa s sebou vodí?“

„Jeho Akra, podivuhodný, chytrý a věrný to pes, pomáhá mu lidi obveselovat. A kromě toho má ještě pestrého ptáka, kterého nosí na dlouhé tyči v obruči: dovede pronikavě křičet a syčet jako had.“

„Nač mu všeho toho třeba, i pes i pestrý onen pták?“

„Jakže, vždyť Pamfalon bez směšných věcí býti nemůže!“

„A čím jest onen Pamfalon?“

„Ty snad toho nevíš?“

„Nevím. Jméno jeho pouze slyšel jsem na poušti.“

Neznámý projevil svůj podiv.

„Vskutku!“ zvolal on. „Vždyť nejen v Damašku a jiných městech, ale i v poušti znají našeho Pamfalona! Nu, a jest to také zcela v pořádku, neboť jiného člověka, který by dovedl tak obveseliti jako náš Pamfalon, není; nikdo nemůže beze smíchu naň pohlédnouti, když provádí své veselé šprýmy, kroutí očima, hýbe ušima, pohybuje nohama a píská jazykem, mlaská a vrtí kučeravou hlavou.“

„Pohybuje nohama a vrtí hlavou,“ o-

přetvořil poustevník, „pověz mi konečně, čím jest?“

„Kejklířem.“

„Jak? ... ten Pamfalon ... k němuž já jdu ... Jest kejklířem!“

„Ovšem, kejklíř Pamfalon; proto také všichni ho znají, poněvadž po ulicích skáče, na náměstí metá kozelce, kroutí očima, pohybuje nohama a vrtí hlavou.“

Jermij pustil z rukou svou poustevnickou hůl.

„Dábel, dábel mne podvedl!“

V temnotě dodal neznámý:

„Pamfalonův dům jest hned zde za rohem, a nepochybně ještě nyní uvidíš v oknech světlo, neboť večerem chystá si svoje kejklířské nářadí, aby dělal u hetér představení. Nesvítl-li, tedy ve tmě odpočítej na pravo třetí malý dům, vstup dovnitř a počkej. Pamfalon má dvěře vždy otevřeny.“

S těmi slovy zmizel neznámý v temnotě, jakoby ho zde ani nebylo.

IX.

Jermij zaražen tím, co uslyšel o Pamfalonovi, zastavil se v temnotě a rozmýšlel se:

„Co mám nyní dělat? Nemožno, aby kejklířem byl člověk, k vůli němuž jsem sestoupil se skály a byl vyveden z pouště! Jaké ctnosti, jež by byly hodny života věčného, možno nalézt u kejklíře, u šaška, který se ukazuje na náměstích a v domech, kde pijí víno a oddávají se

nestoudností? Nepochopitelně jest to, avšak jinak mi nelze — musím jíti ku kejklířovi.“

Nočního útulku poustevník nutně potřeboval, neboť ač přivykl všem nepohodám, zůstat na ulici, v městě v době tehdejší bylo mnohem nebezpečnější než nyní. Zlodějové tehdy loupili a chodili tam takoví lidé, jaké bylo viděti pouze před spálením Sodomy a Gomorrhy.

Jermij vzpomněl si na to vše a proto velmi se zaradoval, když zajda za roh, ihned užírl přívětivé světlo. Zář vycházela z malého domku a planula jasně tmou jako hvězda. Zde patrně bydlil kejklíř.

Jermij šel po světle a vidí: vskutku stojí zde malý, nizounký domek, dvěře jsou otevřeny, nad nimi pak jest zvednuta rákosová rohož, takže bylo viděti celý vnitřek malého obydlí.

Příbytek neveliký, všeho všudy jediný pokoj nevysoký, ale dosti prostranný, a v něm zříti vše, i hospodáře i domácnost a nářadí. Dle toho, co bylo viděti, nebylo těžko uhodnouti, že zde nežije usedlý člověk, ale opravdu kejklíř.

Na šedé stěně, právě naproti otevřeným dveřím visela hliněná lampa s dlouhým plamenem. Knot ten silně čoudil a dolů padaly s něho kapky. Dole podél stěny visely různé podivné věci, či lépe řečeno veteši. Zde byly oděvy saracenské, řecké, egyptské. tu různobarvá peří, noh-

ničky, chřestačky, barevné tyče, zlacené obruče.

V jednom koutě jest zaražen do stropu hřeb a k němu jest přivázána dlouhá, tenká hůl s obručí, v níž spí pestrý pták, hlavu máje ukrytu pod křídlem. Na noze má tenký řetízek, kterým jest přikován k obruči. V druhém koutě jsou zavěšeny bubny, píšťaly a jiné podivné věci, na jejichž názvy si ani vzpomínouti nemohl poustevník, dávno opustivší městský život.

Na podlaze v jednom rohu jest postel s rohoží, v druhém pak truhla, na níž před stolicí, nahrazující stůl, sedí sám majitel obydlí.

Vzezření jeho jest podivné: není již mladým člověkem, ale blíží se ku stáří, má osmahlou, dobrodružnou, veselou, ale nalíčenou tvář se stálým mírným výrazem a lehkým svitem očí, pološedá hlava jest pokryta malými kučerami, na něž jest vložen tenký měděný okruh, s kterého visí dolů lesklé kroužky a cetky. Tak vypadá Pamfalon. Sedí nahnut nad stolicí, na níž leží různé kejklířské věci, před sebou má malou hliněnou nádobu se žhavým uhlím a trubku. Ústy fouká trubkou na uhlí a spájí postupně jakési malé prsteny, nepozoruje pak, že zvenku již dlouhou chvíli jej pozoruje poustevník.

Tu však šedý pes s dlouhou tlamou, ležící u nohou Pamfalonových, ucítil blízkost cizího člověka, zvedl hlavu a za-

vrčev, vyskočil na nohy; pohybem tím zazvučely na měděném okruží, jež měl kolem krku, zvonky a jejich hlas probudil také pestrého ptáka, který vyndal hlavu ukrytou pod křídlem; zatřepetal křídly a vydal jakýsi zvláštní skřek. Pamfalon se vzpřímil a odňav trubku od úst, zvolal:

„Mlč, Akro! A ty Zoe, mlč! Nestrašte toho, který nás přichází pozvat, abychom obveselili nudící se boháče. A ty,“ dodal zvýšeným hlasem, „který si něčeho přeješ, vejdi rychle a pověz, jaká jest tvá žádost!“

Na to Jermij odpověděl:

„Zmýlil jsi se, Pamfalone; člověk, jenž stojí u tvého domu, nepřišel za tím účelem, aby tě pozval ku kejklířskému představení.“

„Neškodí! Noc teprve nastala, přijde třeba někdo jiný a zavolá mne ku představení a budu míti nazítří výdělek pro sebe i svého psa. A čeho ty si žádáš?“

„Prosím tebe za útulek na noc a toužím s tebou pohovořiti.“

Uslyšev slova ta, kejklíř se ohlédl, položil na truhlu drátěné prsteny a trubku a zastíniv si dlaní oči, řekl:

„Nevidím tebe, kdo jsi, a hlas tvůj je mi neznámý.“

„Ovšem, že mne neznáš“ — odpověděl Jermij. Jsem zde cizincem a přicházím zdaleka. Svět lampy přivedl mne k tvým dveřím, a nyní prosím tě o nocleh.

„Jsem rád, že lampa moje nesvítí

pouze hejřilům. Nestůj na ulici, a nemáš-li v Damašku lepšího noclehu, vejdi ke mně, abych ti dle svých sil posloužil.

„Děkuji ti,“ odvětil Jermij; „za laskavost a ochotu tvou nechť blahosloví tě Bůh, který blahoslavil pohostinnému krovu Abrahamovu.“

„Ustaň, ustaň! Nemluv o tom! Dosti bude, poděkuješ-li mi, vycházeje z mého domu, oddechнув si dříve po cestě a odpočinuv si; nyní však rychle vstup: dokud jsem doma, pomohu ti umýt se, jakmile však mne někdo zavolá k nočnímu veselí, nebudu mítí pak času. Nyní počali nás navštěvovati cizí kejklíři ze Syrakus; sladce pějí, hrají na harfách a zatlačují u nás i nejlepší domácí práci. Nesmím pominout žádné příležitosti; třeba ihned běžet, kam zavolají a nyní právě jest čas, kdy bohatí a vynikající hosté navštěvují veselé hetéry.“

„Prokletý čas“ — pomyslí si Jermij. Pamfalon pokračoval:

„Vejdi jen dovnitř, mého psa si nevšímej: jest to Akra, můj věrný pes, můj tovaryš. Akra nemá budití postrach, ale tak jako já — obveselení. Vejdi ke mně, poutníče!“

Při těchto slovech podal Pamfalon hostu obě ruce a přivedl ho po stupních z tmavé ulice do osvětleného příbytku; ihned však v úžasu od něho odskočil.

Tak hrozným a divokým zdál se mu býti vešedší poustevník!

Dřívější velmož, který stál po třicet let na větru a plamenném slunci, shladil skoro lidské vzezření. Oči jeho pozbyly barvy, opálené tělo sčernalo a přischlo ku kostře, ruce a nohy vyschly, dlouhé nehty se ohnuly a zarostly do dlaní; na hlavě zůstal mu pouze jediný chumáč vlasů, a barva těchto vlasů nebyla ani bílá, ani žlutá, nýbrž siná jako kachní vejce, a chumáč tento čněl mu právě uprostřed hlavy tak, jako chochol u kačera.

V podivu stanuli před sebou tito dva zcela se lišící lidé: jeden kejklíř, druhý — starý, vetchý poustevník. Na ně pohlížel pes s dlouhou tlamou a pestrý pták. Všichni mlčeli. A Jermij přišel k Pamfalonovi ne k vůli mlčení, ale aby s ním vedl hovor, a to důležitý hovor.

X.

Zpamatoval se napřed Pamfalon.

Zpozorovav, že Jermij nemá u sebe žádné věci, tázal se ho Pamfalon v pochybnostech:

„Kde máš košík a tykvici?“

„Nemám ničeho při sobě,“ odvětil poustevník.

„Nu, díky Bohu, že mám dnes, čím bych tě pohostil.“

„Netřeba,“ odpověděl stařec. „Nepřišel jsem, abys mne hostil. Vědětí jen chci, jak sloužíš Bohu?“

„Co děláš, co pravíš, otče! Jak slou-

žím Bohu? Vždyť nemohu na to ani pomyslit!“

„Proč bys nemohl pomyslit. Každý jest povinen myslet na své spasení. Nic nemá pro člověka větší ceny, než jeho spása. A spásy jinak nedojde člověk, leč slouží-li Bohu.“

Pamfalon vyslechl jeho slova, usmál se o odvětil:

„Ach, otče! Odpusť, že smát se musím, když tě poslouchám. Vidno, že vskutku dávno jsi vzdálen od světa.“

„Ovšem dávno; třicet let nebyl jsem mezi lidmi, ale přec, co pravím, jest pravdivo a dle učení víry.“

„Já,“ odpověděl Pamfalon: „Nechci se s tebou příti, avšak pravím ti, že jsem člověk nestálého života, řemeslem kleklíř; nemyslím a nerozvažuji o počestném životě, nýbrž skáči, hraji, točím se, tleskám rukama, kroutím nohama, třesu hlavou, aby mi něco dali lidé za mé směšné koušky. Jak mohu při takovém životě myslet na službu boží?“

„Upusť tedy od takového života a oddej se lepšímu.“

„Ach, zkusil jsem to již.“

„Nuž, s jakým výsledkem?“

„Nepovedlo se mi, otče.“

„Znova tedy se pokus.“

„Nikoliv, nemohu již se pokusit.“

„Proč?“

„Protože jsem v poslední době opo-

menuť takovou příležitost k napravení života, že lepší ani se naskytnouti nemůže.“

„Nemůžeš toho věděti! Dle mínění tvého nemůže, u Boha však jest všechno možno.“

„Nikoliv, raději o věci té se mnou nehovoř, poněvadž já nechci již pokoušeti Boha, když nedovedu milostí jeho užiti. Sám připravil jsem se o své spase-
ní, nuže, ať to tak zůstane.“

„Tys' tedy zoufalcem?“

„Nikoliv, nejsem zoufalcem, nýbrž jen bezstarostným veselým člověkem.“

Jermij zavrtěl hlavou a pravil:

„V čem záleží tvá víra, veselý a bezstarostný muži?“

„Věřím, že sám ze sebe nic dobrého vykonat nedovedu, leč by sám Stvořitel časem snad něco lepšího ze mne učinil. Ať učiní, jak chce.“

„A proč ty sám o sebe se nestaráš?“

„Nemám kdy.“

„Proč nemáš kdy?“

„Proto, poněvadž žiju v marnostech, a chci-li někdy schválně myslet na svou spásu, tu pojme mne veliká tíseň a smutek, stav můj jest pak mnohem horší než dřív.“

„Nerozumně mluvíš.“

„Nikoliv, pravda jest to. Když rozvažuji, tu zachvátí mne bázeň pro mou slabou povahu, a opět sám vše zničím a vrátím se k svému kejklářskému zaměstnání.“

„Jsi tedy ztraceným člověkem.“

„Nevím.“

„Myslím, že ty vůbec nejsi oním Pamfalonem, k němuž jsem byl poslán.“

„Nemohu ti dáti odpovědi,“ odvětil kejklíř: „avšak prosím tě, dokud jsem tak šťasten a mohu tobě v nesnázi pomoci, abys mne považoval za toho Pamfalona, kterého hledáš, co pak dále bude třeba, o tom zejtra promluvíme. Nyní však umyji tvé nohy; pojez, co ti mohu předložit, polož se na lože, já pak půjdu za svým zaměstnáním.“

„Mně třeba hovořit s tebou.“

„Hovořit!“ zvolal s podivením Pamfalon.

„Ano, hovořit mi třeba s tebou, proto jsem přišel a nevzdálím se od tebe.“

Pamfalon pohleděl na starce ještě s většími rozpaky a potom najednou propukl ve smích.

„Co směšného vidíš v mých slovech?“ — tázal se Jermij.

A Pamfalon odvětil:

„Odpusť mi moji pošetilost. Jsem zvyklý tropit žerty a proto jsem se rozesmál. Pravil jsi, že se ode mne nevzdálíš, a tu mi připadlo na mysl, že by mi — odpusť mi to — bylo s prospěchem, kdybych tě vodil sebou po městě. Měl bych zisk z toho, kdybych tě v Damašku ukazoval. Všichni by se sbíhali spatřit tebe, avšak stydím se, že mi taková myšlenka

napadla, prosím tě, abys se mi proto nesmál.“

„Nesměji se nikomu, Pamfalone.“

„Proč tedy pravíš, že si přeješ se mnou hovořit, abys se poučil? Jaké poučení mohu dát já, chudý kejklíř, tobě, muži, který jsi měl sílu ve svatém mlčení na poušti rozjímati o Bohu a o lidech? Hospodin neodepřel mi zcela svého nejvzácnějšího daru — rozumu, a dobře proto vím, jaký rozdíl jest mezi tebou a mnou. Nehorši se na mne, dovol mi umýti tvé nohy a ulož se k odpočinku na mou postel.“

„Budiž,“ řekl Jermij: „jsi pánem ve svém domě, čiň, jak chceš.“

Pamfalon přinesl nádobu čestvé vody a omyv nohy hostu, předložil mu pokrm a na to uloživ jej do postele, řekl:

„Zejtra budeme spolu hovořit. Nyní pouze o jednu věc tě poprosím: neboj se, jestli nějaký příchozí počne tlouci na dvéře nebo něčím býti o stěnu. Neznačí to nic jiného, než že leniví boháči mne volají, abych je obveselil.“

„A ty vstaneš a jdeš?“

„Ano, jdu v každou dobu.“

„A také-li všude vcházíš?“

„Ovšem, že všude: jsem kejklířem, nemohu si vybírat místa.“

„Ubohý Pamfalone!“

„Co činit, můj otče! Mudrci a filosofové mého umění nežádají, žádají ho zahaleči. Chodím po náměstích, stávám

u závodistiště, bývám při hostinách, v zahradních loubích, kde se procházejí mladí boháči, nejčastěji pak bývám v noci v domech u veselých hetér...

Při posledních slovech Jermij málem nezaplakal a žalostně zvolal:

„Ubohý Pamfalone!“

„Co činit,“ odvětil kejkliř: „jsem vskutku velmi ubohý. Vždyť jsem synem hříchu, a jako jsem byl ve hříchu počat, tak i vyrostl jsem mezi hříšníky. Ničemu kromě kejkliřství nebyl jsem vyučen a ve světě musil jsem žít proto, poněvadž tu žila ve hříchu počavší a porodivší mne matka moje. Nemohl jsem dopustit, aby matka vztahovala ruku k cizím lidem o chléb, a živil jsem ji proto svým kejkliřstvím.“

„Kde jest nyní tvá matka?“

„Jsem přesvědčen, že jest u Boha. Zemřela na téže posteli, kde nyní ležíš.“

„Jsi oblíben v Damašku?“

„Milují mne, házejí mi peníze za mé kousky a hostí mne u svých stolů. Piji za cizí peníze drahé víno a platím za ně svými žerty.“

„Ty piješ víno?“

„Ovšem piji a piji je rád, o tom není nejmenší pochybnosti. Vždyť jinak ani nelze u člověka, který se pohybuje ve veselých společnostech.“

„Kdo pak tě přivedl do oněch společností?“

„Náhoda, či lépe řečeno, nedovedu ti

to náležitě objasniti. Matka má byla v mládí veselá a překrásná. Otec můj byl vynikajícím mužem. Zavrhl mne však, také žádný jiný pořádný člověk mne nepřijal, vzal mne k sobě kejklíř, takový jako jsem nyní já; bil a lámal mne mnoho, avšak přece, díky mu za to, vyučil mne svému umění, a nyní nedovede nikdo lépe než já házet do výše obručemi, aby se v letu setkaly, nikdo tleskat rukama, vrtit nohama, třást hlavou a zkrucovat tvář.“

„A neomrzelo se ti tvé řemeslo?“

„Nikoliv, ač často se mi nelíbí, zvlášť když vidím, jak tráví u hetér čas velmoži, kteří by měli spíše přemýšlet o štěstí lidu, neb když přivedou do veselých domů kvetoucí mládí, avšak jsem tomu uvyklým a pouze takovým způsobem dovedu si zjednávat výživu.“

„Ubohý, ubohý Pamfalone! Pohleď, hlava tvá jest již prošedivělá, a ty až dosud tleskáš rukama, pohybuješ nohama, vrtíš hlavou u ztracených hříšnic. Ty sám s nimi do záhuby klesneš.“

A Pamfalon odpověděl:

„Nelituj mne, že kroutím nohama a vrtím se u hetér. Hetéry jsou hříšnice, ale bývají milosrdny k nám, nízkým lidem. Když jejich hosté jsou spítí, tu samy chodí a vybírají u hejřilů pro nás dárky a často laskavě a horlivě za nás prosí.“

Zpozorovav, že Jermij se odvrátil, Pamfalon dotekl se vlídně jeho plecí a řekl přesvědčivě:

„Věř mi, ctihodný starče, že člověk zůstává vždy člověkem, a u hetér bije v hrudi často šlechetné srdce. U bohatých pánů jest smutno nám býti při hostinách. Lidé jsou tam hrdí, pyšní, chtějí obveselení a nestrpí voňného smíchu neb žertu. Tam žádají toho, čemu se lidská přirozenost vzpouzí, hrozí bitím a ranami, štípají mého pestrého ptáka, plivají na hlavu mému psu Akře. Každé ublížení chudému za nic považují a příštího dne . . . jdou se s okázalostí modlit.

„O běda, běda!“ zašeptal Jermij: „vidím, že jsi daleko od toho vzdálen, abys pochopil, v čem jsi pohřížen, avšak rozum tvůj a bytost tvá jsou nad dobro . . . Proto nepochybně jsem k tobě poslán, abych tvou zbloudilou duši uvedl na jinou cestu.“

I řekl mu s důrazem:

„Zanech svého hanebného řemesla, Pamfalone!“

Tento klidně odpověděl:

„Nemohu.“

„Obrať se s prosbou k Bohu (a on tobě přispěje.“

Pamfalon se zachvěl a třesoucím hlasem pravil:

„Proč čteš v duši mé, nač se snažím zapomenouti.“

„Ty jsi učinil slib a opět jsi jej zrušil?“

„Ano, učinil jsem slib a zrušil jsem jej. A možno-li slabému člověku, aby či-

nil sliby Všemocnému, který předem určil, čím má býti, a který jím vládne, tak jako hrnčír hněte hlínu na kotouči. Věz tedy, že měl jsem možnost zanechat kejklířství, já však jsem tak neučinil.“

„A proč jsi tak neučinil?“

„Nemohl jsem.“

„Jaká to odpověď: stále říkáš „nemohl jsem!“ Proč jsi nemohl?“

„Nemohl jsem a nemohu proto, poněvadž nemohu myslet na sebe, když jest někdo, který potřebuje pomoci.“

Stařec zvedl se na loži a upřev pronikavě na kejklíře zrak, zvolal:

„Co jsi řekl?! Ty nerozpakuješ se zahubit svou duši na nekonečné věky věků, můžeš-li jen něco učinit pro druhého v tomto prchavém životě. Máš-li ponětí o planoucím ohni pekelném a o hlubině věčné noci?“

Kejklíř se usmál a řekl:

„Nikoliv, nic o tom nevím. A jak mohu vědět něco o mrtvých, když ani o živých všeho neznám? Ty víš něco o pekle, starče?“

„Ovšem!“

„A přece, jak vidím, nevíš o mnohém, co jest na zemi. Připadá mi to zvláštním; říkám ti, že jsem člověkem nehodným, a ty mi nevěříš. Také já nevěřím tobě, že víš něco o mrtvých.“

„Nešťastníku! Máš-li pak jaký pojem o samém Bohu?“

„Mám, ovšem velmi malý pojem, ale

v tom nežádám si velkých znalostí, neboť nebyl jsem vychován v urozené rodině a neposlouchal jsem také přednášek byzantských theologů.“

„Boha možno znát a sloužit mu bez učení theologů.“

„Souhlasím s tebou a tak také vždy jsem myslel: pochopiti Tebe nemohu, a- však nechci býti jako lenivý sluha, aby se všemi Tebe posuzoval a zkoumal, proč jednu věc nařizuješ, jinou zapovídáš! Pokořím se v prostotě Tvé vůli a nebudu pátrat, co Ty myslíš, nýbrž vezmu na sebe a splním, co Tvůj prst napsal do mého srdce! Budu-li špatně jednati — Ty mi odpusť, poněvadž Ty jsi mne stvořil se slabým srdcem; a já s ním žiji.“

„A doufáš, že tím se ospravedlníš?“

„Ach, já nic nedoufám, ale také se nebojím. Já Ho miluji.“

„Třes se raději!“

„Proč? Ty snad se třeseš bázní?“

„Třásl jsem se.“

„A nyní již ustálíš?“

„Nejsem již tím, jakým jsem býval kdysi dříve.“

„Lepším jsi se tedy stal?“

„Nevím.“

„Dobře jsi to pravil. Ví pouze ten, kdo pozoruje, nikoli však ten, jenž koná. Kdo jedná, nemá času na sebe pohlížet.“

„A ty cítil jsi se někdy šťastným a spokojeným?“

„Ano,“ odpověděl kejklíř, „cítil...“

„A kdy to bylo?“

„V té době, když jsem se od Něho vzdálil....“

„Bože, co hovoří tento šílenec!“

„Mluvím ti skutečnou pravdu. Bud' o tom přesvědčen!“

„Čím tedy a jak jsi se vzdálil od Boha.“

„Učinil jsem to pro jediný povzdech.“

„Odpověz mi tedy, co jsi učinil?“

Pamfalon chtěl odvětit, jak se věc udála, ale v tom okamžiku rohož zakrývající otvor dveří, posunuly na bok dvě mladé štíhlé ženské ruce, a zároveň ozvaly se dva jasné ženské hlasy:

„Pamfalone, Pamfalone! Vstaň rychle a pojď s námi. Běžíme k tobě v temnotě od naší hetéry.... Rychle spěchej, je-skyně a aleje jsou dnes u nás plny hostů z Korintu. Vezmi také obruče, byru, Akru a ptáka. V dnešní noc můžeš si mnoho vydělat.“

Jermij pohlédl na ony ženštiny, a jejich lesklá, teplá kůže, polootevřené rty, vlažné oči s pohledem do neurčita upřeným, úplný nedostatek výrazu nějaké myšlenky na tváři a vůně jejich vášnivého těla zarazily jej. Poustevníku se zdálo, že slyší i temný rokot krve proudící v jejich žilách; a obrátil se ku stěně a přikryl rohoží svou hlavu.

A Pamfalon tiše pravil, nahnul se k němu:

„Vidíš sám dobře, že nemám času

přemýšletí o vysokých věcech!“ — a ihned změniv ráz hlasu v silný a veselý, odvětil ženštinám :

„Hned, hned spěchám k vám, vy nilské zmije.“

Pamfalon zapísl na svou Akru, vzal tyč, na níž v obruči seděl jeho pestrý pták a vzav ostatní své kejklířové nástroje, odešel, zhasiv dříve lampu.

Jermij zůstal samotný v prázdném příbytku.

XI.

Teprve pozdě v noci usnul Jermij. Dlouho přemýšlel, kterak srovnati v mysli své účet, za kterým byl sem poslán, s tím, co zde našel. Viděl sice již na první pohled, že kejklíř jest člověkem dobrého srdce, ale přece jen člověkem lehkomyšlným: obveseluje jiné, rukama tleská, křepčí a potřásá hlavou, zanechat však těchto ďábelských zábav netouží. A může-li to také učinit, když jej nepočestný život tak zapletl do svých pout? Kde na příklad nyní se nalézá, když se vzdálil s oněmi nestoudnými ženštinami!

Byly-li poselkyně takové, jaká jest asi ta, které slouží v jejím prostopášném domě!...

Postouvník se zachvěl.

Proč pak on po třiceti letech stání slezl ze skály, nač krácel mnoho dní s ne-smírnou únavou, aby přišel a uviděl v Da-

mašku.... tutéž temnou skvrnu hříchu, před níž utekl z Byzance? Nikoliv, anděl Boží jistě jej sem neposlal, nýbrž ďábel pokušitel. Není třeba již více o tom uvažovat, musí ihned vstát a ubíhat pryč z místa toho.

Těžko přišlo Jermiji povstat — nohy jeho byly znaveny, cesta daleká, poušť vypráhlá a plná hrůzy, avšak nešetřil svého těla... vstane, ubíhá temnotou po ulicích Damašku: písně, zvuk plných číší z domů a vášnivé vzdechy pronásledují jej jako vlny příboje; avšak nohám jeho dána byla nebývalá síla a vytrvalost. Běží, běží, vidí svou skálu, chytá se křemenitých výstupků, chce vylézt do své rozsedliny, v tom však jakási hrozná, mocná ruka jej strhne dolů, postaví na zem, a neviditelný hlas strašně hovoří k němu:

„Pros Pamfalona, by ti vyprávěl o svém překrásném díle spásy.“

Při tom tak mohutný víchř unášel Jer-mije nazpátek, div že se nezadusil; otevřev oči viděl, že jest den, že opět se nalézá v obydlí Pamfalonově; kejklíř zde ležel položiv se na holou půdu a spal, také jeho pes a pestrý pták dřímali....

Vedle podušky Jermijovy byly postaveny dvě hliněné nádoby — jedna s vodou, druhá s mlékem, a na svěžích zelených listech čerstvý kozí sýr a šťavnaté plody.

Nic toho večer zde nebylo...

Poustevník bezpochyby tvrdě spal, a

unavený hospodář, když se vrátil, dříve než se uložil ku spánku, posloužil napřed svému hostu.

Kejklíř přichystal hostu vše, co dostal, aby ráno host vstal a mohl se občerstviti...

Ani syru ani ovoce nebylo v domě Pamfalonově, a vše to patrně obdržel tam, kde tančil a obveseloval hejřily a hetéry.

Vzal tedy dar od hetéry a přinesl jej cizinci. — Podivný to člověk kejklíř tento! — pomyslí si Jeremij a vstáv z postele, přistoupil k Pamfalonu, pohlédl na něho a zadíval se do jeho tváře. Včera večer viděl Pamfalona při svitu lampy a přistrojeného ku kejklířskému představení s nakadeřenou hlavou a s tváří barvami nalíčenou, nyní však kejklíř spal, smyv s lící líčidlo, a tvář jeho byla tichá a krásná. Jeremijovi se zdálo, jakoby to nebyl člověk, ale anděl. „Věru!“ pomyslí si Jeremij: „Možno, že nejsem oklamán, možno, že nebylo to pokušení, a že jest to vpravdě týž Pamfalon, který jest dokonalejší nade mne, a od něhož mám se dát poučit. Bože, jak poznati pravdu, jak rozřešiti tuto pochybnost?“

Zaplakal stařec, klesl před kejklířem na kolena, a objev jeho hlavu, počal jej se slzami volat jménem.

Pamfalon se probudil a otázal:

„Čeho sobě žádáš, můj otče?“

Spatřiv však, že stařec pláče, ulekl se Pamfalon, spěšně vstal a počal mluvit:

„Proč vidím slzy na tvojí staré tváři? Ublížil tobě někdo?“

A Jeremij odpovídá mu:

„Nikdo mi neublížil kromě tebe, poněvadž přišel jsem k tobě z pouště za tím účelem, abych se dověděl od tebe věci sobě potřebné, ty však mi nechceš říci: čím sloužíš Bohu, neboť vidím, že zaměstnání tvé počestno není, ale mně o tobě bylo zjeveno, že jsi Bohu milým.“

Pamfalon se zamyslí a na to praví:

„Věř mi, starče, že v životě mém není nic, co by zasluhovalo chvály, naopak, vše jest v něm špatné.“

„Ty snad sám o tom nevíš?“

„Jak bych nevěděl? Vím, že žiji v marnostech, jak sám ty vidíš, a že mám špatné srdce, které nedopouští mi povznést se k něčemu lepšímu.“

„Řekni mi tedy alespoň toto: jakou škodu způsobilo ti tvé srdce a proč ti nedopouští povznést se k lepšímu? Kterak se to stalo, že jsi se cítil šťastným a spokojeným, když jsi špatně jednal?“

„To si žádáš! Když po tom tak úsilovně toužíš,“ praví Pamfalon: „Nuže, povím ti onen příběh, jen že pak jistě po mém vypravování nebudeš se chtít ke mně vrátit. Vstaňme raději a vyjděme odsud za město do pole, a tam ve volné přírodě vyprávím ti onu událost, která mne zbavila vší naděje, že bych se mohl někdy polepšit.“

„Pojďme, prosím tě, rychle,“ odvětil Jerimij, odívaje se svými vetchými cáry.

Vyšli oba za město, posadili se nad divokým a srázným úvalem, u nohou jejich lehla si Akra, Pamfalon pak započal vyprávět.

XII.

„Za žádnou cenu bych ti nevypravoval,“ počal Pamfalon, „ač mne žádáš, poněvadž však neustále mne chceš považovati za řádného člověka, já pak stydím se za to, poněvadž toho nezasluhuji, ale zasluhuji pouze opovržení, proto povím ti onu událost. Jsem velkým hříšníkem, avšak — a to jest mnohem horší — jsem podvodníkem, nikoliv pak obyčejným podvodníkem: Boha samého jsem oklamal v slibu Jemu učiněném právě oné doby, kdy se mi neuvěřitelným způsobem naskytla příležitost slib svůj splniti. Poslyš, prosím, a sud' mne přísně. Toužím v soudu tvém dostati hojné pokárání, jaké jsem si za trest zasloužil.

Nepočestnost mého kejklířského zaměstnání viděl jsi a můžeš proto vše, co dále budu vyprávěti, pochopit. Brodím se zcela v bahně a hanebnostech. Pravdu jsem ti řekl, že nedovedu o božských věcech rozumovati, a také při mém způsobu života zřídka mi to na mysl připadne, avšak uhodl jsi, bývaly chvíle, kdy

jsem na duši svou myslil. Celou noc hejřilům k obveselení tančím, a když ráno před jitrem domů se vracím, zamyslím se lecky: proč žiji? Hřeším proto, abych se vyživil, hledám výživu proto, abych hřešil. Tak to jde kruhem. A člověk, věz otče, jest lstivý, a v každém postavení hledá fíkové listy, aby jimi přikryl svou hanbu. Takovým jsem i já: I já často jsem rozvažoval v duchu: z chudoby do hříchu jsem se pohřížil, co pak si vydělám, tím stěží se užívím; kdyby však někdy se mi poštěstilo dostat do rukou tolik peněz, abych si mohl koupit políčko a pracovat na něm, tu bych ihned nechal svého kejklářství a počal bych vésti taký život, jako jiní řádní lidé. Avšak nemohl jsem toho dosíci, ne proto snad, že bych nikdy neměl peněz, ale pokaždé se přihodilo něco, že jsem nedovedl uspořiti potřebné množství, nýbrž vše nashromážděné jsem utratil; stane se na příklad, že někdo jest v nouzi, mne pojme útrpnost a peníze své tak promrhám. Kdyby se mi však najednou dostalo mnoho peněz, tu bych jistě odstavil kejklářské zaměstnání a stal se pořádným člověkem, avšak zrnko ku zrnku sbírat nedovedu. Proč mi dal Bůh takovou povahu? Jestli mi však On pomůže štědrou rukou svou, tehdy věru jistě se vzchopím a započnu lepší život jako ostatní, kterých si váží lidé, snažící se vejíti do království nebeského.“

„A co bys myslil! jak pravím, do slova tak se stalo: Přihodila se mi věc, na kterou bych nikdy ani ve snách nebyl připadl. Slyš pozorně slova má a sud mne přísně.“

„Zdeť ona událost mojeho života. Pozvali mne nedávno bavit hosty u jedné zdejší hetéry jménem Azelly. Není již mladá, ale krása její jest dlouhotrvající, Azella jest krásnější než všechny zdejší, jest hrdější a vtipnější. Hostů bylo mnoho a všichni cizinci, dílem z Říma, dílem chlubiví boháči z Korintu. Všichni lili do sebe víno a mne bez ustání nutili hrát a zpívat. Jiní chtěli, abych je svými koucky bavil, já pak jsem se snažil, vyhověti všem, jak si přáli. Když však jsem byl unaven, nechtěli o tom nic vědět, vysmívali se mi urážlivě, strkali mnou, nutili mne pít víno, do něhož sypali nepříjemnou příměs. Polévali mne a dráždili mou ubohou Akru. Tahali ji za uši, plivali na tlamu, a když Akra vyla, kopali ji a hrozili, že ji zabijí. Snášel jsem to všechno, doufaje, že od nich něco více vydělám, neboť hodlal jsem, přiznám se ti, přispěti nuzné rodině jednoho zmrzačeného vojína. Tu však vtipná hetéra Azella, vidouc, kterak mi ubližují a týrají, obrátila to vše v můj prospěch: pozvedla tuniku a nutila všechny, aby mi vhodili několik penízů, hosté pak v opilosti naházeli mi mnoho, zvláště pak pyšný a tučný korinťan Or s obrovským

břichem, do něhož zapadala hlava, tak že šiji nebylo ani viděti. Or hlučně řekl:

„Ukaž mi, Azelo, mnoho-li zlata ti všichni dali do tuniky.“

Tato ukázala.

Or pohlédl a vztyčiv hlavu s nadutým úsměvem k Římanům, pravil:

„Poslyš, co řeknu, Azelo: vyžeň od sebe ihned všechny tyto hosty a vezmi u mého sluhy desateronásobně tolik, kolik všichni oni složili pro tvého kejklíře.“

Azella pravila hostům:

„Moudří lidé! Štěstěna zřídka k smrtelníkům se schyľuje a Pamfalona ještě po celý život nikdy nenavštívila. Dopřejte jí místa a odeberte se v pokoji ku spánku.“

Hosté rozmrzelí odešli, Azella pak mne naposled vyprovodila a dala mi tolik peněz, že jsem jich ani spočítat nemohl; teprve ráno, když jsem přišel domů, napočítal jsem dvě stě třicet zlatníků. Z radoval jsem se, avšak spolu také polekal.

„Hle, pomyslíl jsem, toť příhoda, po které nesmím již oddati se kejklířskému životu. Bůh učinil právě tak, jak jsem pravil. Nikdy ještě jsem neměl najednou tolik peněz. Již tedy nemusím se dávat urážet a ubližovat! Ted' nejsem chudásem. Za ty peníze vytrpěl jsem včera mnohá a velká příkoří, ale dále to již trvat nebude. Konec kejklířství! Najdu si nevelké pole s pramenem čisté vody a s hustou

stou palmou. Koupím si to pole a počnu žítí počestně jako všichni ostatní lidé, s nimiž se nikdo neštítí známosti.

Oddal jsem se různým snům a počal jsem si libovati v tom, jaký krásný život povedu: budu za ranního jitra vstávat, a ne jako nyní, kdy teprve ráno k odpočinku se ukládám; nebudu již pískat, ale počnu zpívat žalmy; budu pracovat ve svém malém vinohradě, večerem posadím se u svého pramene pod svou palmou, počnu rozvažovat o své duši a vyhlédat poutníka. Ukáže-li se poutník, povstanu a půjdu mu vstříc, pozvu jej k sobě, přijmu ho do domu, poskytnu mu odpočinku a pohostění a nato budu s ním v tišině pod hvězdnatým nebem hovořiti o Bohu. Bude lepším život můj, a nebudu musít být kejklířem na stáří, kdy síly mé ochabnou. Abych se v úmyslu tom utvrdil, a aby odnikud se mi do mysli nevplížila nějaká slabost, tu spoutal jsem si ruce nerozvížným řetězem: učinil jsem to, o čem jsi mluvil, slíbil jsem totiž, že od té chvíle se stanu jiným člověkem; ale poslyš, co potom se stalo, a proč nedostál jsem svému slibu.

XIII.

Abych nic neztratil, nešel jsem k onomu ubohému vojínu, avšak zakopal jsem všechny své peníze do země pod svým ložem, ráno pak nezvedl jsem rohože.

Tvářil jsem se nemocným a nechtěl jsem ani jednou jít na zábavu k hejřilům. Všem, kteří mne přicházeli vo-lat, odpovídal jsem, že jsem churav, že půjdu za město do hor občerstvit se svěžím vzduchem, a hledat pro svou nemoc léčivých bylin. Sám pak potají odebral jsem se k dohazovači, židu Kapitonu, který ví, kde co jest na prodej, a žádal jsem ho, aby mi našel krásné pole s vodou a palmovým stínem. Dohazovač Kapiton mne ihned velmi potěšil.

„Mám vyhlédnu-to, praví, něco takového, co si žádáš.“

A počal mi tak krásně líčiti ono pole, jež měl na prodej, že sám ani krásnější bych si nedovedl představit. Jest prý tam pramen i palma a k tomu ještě balzámový keř, od kterého rozlévá se vůně po celém okolí.

„Jdi, pravím mu, a kup mi brzy ono pole.“

Žid slíbil, že všechno obstará.

„Nuže, uvažoval jsem, nyní nastává konec mému nepořádnému životu, nyní nechám zpívání a pískání, odhodím všechny spěšné obleky, oději se do vážné řízy, na hlavu šátek si dám a budu pracovat ve dne na poli, večer pak sedávat u svého keře a prokazovat pohostinství jako kdy-si Abraham.“

Avšak, nebudu ti toho tajit — po celou tu dobu cítil jsem se jaksi nepokojným. Stále se mi zdálo, že nebude nic z toho, co zamýšlím.

Když jsem se vracel zpět od Kapitona, pojal mne strach: nedověděli se někdo, že jsem dostal peníze od hrdého Korinťana, nepřišel-li bez mého vědomí a neukradl-li mé peníze z toho místa, kde jsem je v příbytku svém pod postelí zakopal? ... Spěchal jsem rychle domů s bázní, jaké jsem dříve nikdy nepoznal a přiběhna, lehl jsem ihned na zem, rozkopal svou skrýši a přepočítal peníze: bylo tam všech dvě stě třicet zlatých penízů, které mi dal pyšný Or Korinťan; vzal jsem je a opět je zakopav, sám lehl jsem na ně jako pes.

A chceš snad věděti, koho jsem se obával? Měl jsem strach nejen před oněmi zloději pouze, kteří chodí a kradou, ale bál jsem se i toho zloděje, který neustále živ v mém srdci. Nechtěl jsem se dovědět o žádném z neštěstí, aby mne to nezvrátilo v pevném úmyslu napravití dosavadní svůj život.

Když tak jsem navštívil Kapitona a opět velmi unaven jsem se vrátil, přemohl mne úpánek, avšak i ony sny mé byly plny hrůzy: zdálo se mi, že již dávno jsem si koupil pole, o němž Kapiton vypravoval, a že žiji již v útulném a čistém domku, že na blízku bublá pramen svěží vody, balsamovaný keř rozlévá dokola sladkou vůní a hustá palma mne zakrývá chladným stínem. Než všechnu krásu tu stále něco hyzdí: v potoku viděl jsem hejna pijavek, kolem palm skákaly ve-

liké žáby, a pod balsamovým keřem dokonce plazila se zmije. Spatřiv hada, poděsil jsem se tou měrou, že jsem se probudil, ihned pak připadla mi myšlénka: nejsou-li peníze ukradeny? Byly všechny — vždyť ležel jsem na nich a nikdo nemohl je odejmouti bez násilí. Tu pomyslil jsem, že bohatství, které mi dal Or, pravděpodobně nezůstalo v Damašku tajemstvím. Vždyť nehodil mi hrdý Korintan Or při hostině u hetery Azelly peníze s tím úmyslem, aby věc zůstala potají. Or jistě pouze proto tak učinil, aby všichni se divili jeho bohatství a mluvili řeči, které by lichotily jeho hrdosti. Nyní dovědí se lidé, že mám peníze, přijdou ke mně v noci, oloupí mne a zbijí, ba, postavím-li se na odpor, tu mne dokonce zavraždí.“

Poněvadž rohož u vchodu byla spuštěna, nastalo v pokoji nesnesitelné dusno; přistoupil jsem tedy, nadzvedl rohož a uviděl, že po ulici ubírají se dva mladí hoši s košíky naplněnými chleby, před nimi pak kráčel osel, který rovněž byl obtížen takovými koši s potravinami. Hošici pohánějí osla a hovoří mezi sebou — o mně!

„Podívej se,“ praví jeden, „náš Pamfalon nyní již ani své rohože nezvedá.“

„Proč také by ji zvedal,“ odvětil druhý, „nyní již nemusí se kroutit a tančit, jest boháčem, může spát, jak dlouho mu libo. Ty jistě jsi slyšel, myslím, co všichni

vypravovali, kteří k nám dnes přicházeli do pekárny pro chléb.“

„Jak by ne, také jsem poslouchal, a hospodář dal mi proto řádný políček. Jakýsi hrdý boháč z Korintu, aby zahanbil všechny damašské obchodníky, hodil Pamfalonovi u hetéry Azelly deset tisíc dukátů. Nyní koupí si dům, sady a bude odpočívat u vodotrysků.“

„Nikoliv deset, nýbrž dvacet tisíc dukátů,“ opravil ho druhý; „a k tomu byly peníze ony ve skřínce, posázené perlami. Koupí si teď jistě pozemky s palácem, bude u sebe shromažďovati učence a poslouchat, jak budou se u něho přiti o Duchu svatém.“

Z tohoto hovoru hochů, rozvážejících chléb, poznal jsem, že moje neočekávané obohacení jest již známo celému Damašku, a při tom že suma, kterou mi pyšný Or ve chvilkové choutce dal, byla více než desetkrát zveličena.

A kdo mohl také vědět, že peníze, které mi dal hrdý Or, obnášejí méně než tři sta zlatníků, a nikoliv dvacet tisíc dukátů? Věděl jsem to asi pouze já sám, neboť Or jistě nepočítal toho, co mi hodil.

Než vše to nebylo ničím proti tomu, čím zakončili svůj hovor mimoslouchající děti. Jeden z nich pokračoval, že všechny zajímá náramně otázka, kam asi jsem ukryl tak veliké bohatství, jako jest právě oněch dvacet tisíc zlatníků. Zvláště projevoval v té věci velkou zvědavost flétnář

Ammun, pověstný to rváč a lupič, který napřed byl vojínem ve dvou navzájem bojujících armádách, nato loupežníkem, vraždícím poutníky, a konečně mnichem v nitrijské poušti, posléze objevil se v Damašku. Často hrával na flétně při mých představeních, avšak hetéry odehnaly jej obyčejně. Ammun byl tím vinen sám, poněvadž si počal líčiti tváře a barviti brvy. Tím znechutil se ženštínám, poněvadž se stal jaksi jejich soupeřem. Mne Ammun hrozně nenáviděl. Věděl jsem také, že několikrát již najal opilce, aby mne přepadli a mi ublížili.

Touha, aby mi ublížil, teď jistě v Ammunovi ještě více sesílila a jeho staré loupežnické zvyky mohly jej snadno přivést k tomu, aby zamýšlený zločin provedl. I on měl peníze, lichvařil jimi, když pak dlužníci peníze mu splatiti nemohli, propadli v jeho moc a musili konati to, co on jim nařídil.

XIV.

Myšlenka na nebezpečí, hrozící mi od Ammuna, proletěla jako blesk mou hlavou a tak mne zaujala, že jsem zapomněl oddělat rohož a zavolat mimojdoucí hochy, u nichž jsem potřeboval koupit si čerstvého chleba.

Když jsem tančil a skákal za to, co mi hodili, tu býval jsem vždy syt a ne-jednou mohl jsem se po chuti občerstvit

vínem, a nyní, když jsem měl zlato, nyní musil jsem poprvé ztrávit den bez pokrmu a bez trochy vína, při tom však trval jsem v neustálé bázni, která tou měrou vzrůstala, jakou se blížily soumraky, přecházející v temnou noc.

Neměl jsem prazádné chuti k jídlu; obával jsem se o bezpečí svého bohatství a svého života. Stále jsem viděl v duchu státi před sebou flétnáře se zlomyslným a lstivým pohledem. Domníval jsem se, že vskutku věc tak se má; po celý den obcházel své známé, kteří jako on byli ku zločinu lochoťni, nyní pak za nastávající noci shromáždili se v nějaké jeskyni nebo krčmě, když pak se úplně setmí, tu přijdou sem, aby mi uloupili oněch domnělých dvacet tisíc. Když pak u mne nenaleznou tolik, kolik myslí, neuvěří mi, že Korinťan Or nedal mi takové sumy, a počnou mne týrat a mučit.

Tu náhle ku svému úžasu jsem si vzpomněl, že nikdy jsem se nestaral, abych měl řádné, pevné závory u dveří svého chudého domku. Zavíral jsem je po dobu své nepřítomnosti spíše jen na oko, a často jsem spal celou noc, neuzavěv ani dveří, ani oken.

Nyní tak to zůstatí nemohlo, a poněvadž noc již byla velmi na blízku, bylo třeba vše rychle přehlédnout a upravit tak, aby lupiči tak snadno se ke mně nemohli dostat.

Uvažoval jsem, jak bych mohl zevnitř

podepříti dvéře, a chystal jsem se tak učinit, když tu najednou před samou tváří dvéře se rozletěly a ke mně nikoliv vešel, nýbrž jakoby silnou rukou byl vržen, jakýsi člověk celý zahalený. Když přišel do pokoje, objal mou šíji a sténaje zoufalým hlasem volal:

„Zachraň mne, Pamfalone!“

XV.

Poněvadž té chvíle jsem byl zaujat myšlenkami o možném nebezpečí, hrozícím mi od Ammuna, tu ihned pojalो mne podezření, že událost tato jest v nějaké souvislosti s Ammunem, jehož lupičské chytrosti nebylo nikdy potíže o lest.

Očekával jsem již bolest, kterou jsem měl pocítiti, když by mi onen neznámý vrazil do hrudi ostrý nůž, a háje svého života, s takovou silou odstrčil jsem jej od sebe, že zavrával ku stěně a naraziv na dřevo, upadl do kouta. Ihned jsem si pomyslí, že snáze se ubráním jedinému člověku, který při tom zdál se mi býti slabým, než několika, kteří jej nepochybně následují, a proto ihned zasunul jsem závoru, podepřel dvéře; nato vzal jsem do rukou sekyru a naslouchal. Byl jsem pevně odhodlán udeřit sekyrou každého, kdo by chtěl vstoupiti do mého obydlí, a při tom nespouštěl jsem zraků s příchozího, kterým jsem mrštil od sebe do kouta.

Počalo mi býti podivným, že nepohnutě ležel tam, kam upadl, a zaujímal tak málo místa, jako nějaký hoch, přitom pak neukazoval žádného nepřátelského smýšlení proti mně, ba naopak, zdálo se, že souhlasí s mým počínáním. Pozorně sledoval každý můj pohyb, a unaveně dýchaje, šeptal:

„Zavři, rychle zavři! Jen rychle, Pamfalone!“

Podivil jsem se a řekl jsem drsným hlasem:

„Ano, a co ty na mně chceš?“

„Podej mi rychle svou ruku a posad mne u své lampy. Pak ti řeknu, čeho mi třeba.“

„Dobře“, odpověděl jsem: jakékoliv jsou tvé zámysly, zde má ruka a zde místo u mé lampy.

Při těch slovech podal jsem cizinci ruku a přede mnou zvedlo se lehké, tačková dětské tělo.

„Ty nejsi mužem, tys ženštinou!“ vzkřikl jsem. Host můj, který až dosud pouze šeptem hovořil, odpověděl mi ženským hlasem.

„Ano, Pamfalone, jsem ženština“, a právě to, rozevřela temný plášť, do něhož byla zahalena, já pak viděl jsem mladou, překrásnou ženštinu, s tváří, která mi byla známa. Avšak na tváři tak krásné bylo zříti nesmírnou bolest. Hlavu měla pokrytou drobnými pletenci a tělo namaštěno silně vonící ambrosou, avšak ne-

bylo na ni ani stopy nestydatosti, ačkoliv mluvila hrozné věci.

„Pohleď, nejsem-li krásná?“ tázala se, zastiňujíc jednou rukou zrak od lampy.

„Ano,“ odvětil jsem, „jsi bez odporu krásná, a nevím věru, proč zde se mrtou maříš čas. Čeho si žádáš?“

A ona pravila:

„Poznal jsi mne asi. Jsem Magna, dcera Ptolomeova a Albinina. Kup si mne, Pamfalone, kup i dceru Ptolomeovu. Jsi nyní boháčem a Magna potřebuje peněz, aby mohla zachránit muže a děti před otroctvím.

Líce majíc zroseny slzami, Magna počala spěšně strhovati pás tuniky.

XVI.

Takového podivného hosta u mne ještě nikdy nebylo. Ona prodávala se, při tom nesmírně trpěla, a vše to sevřelo mi srdce a mysl.

Jméno Magna náleželo překrásné, urozené a nešťastné ženštině v Damašku. Znal jsem ji ještě v dětství, avšak od těch dob jsem jí neviděl, když vzdálila se z našeho města s byzantjcem Rufinem, za něhož se provdala dle vůle svého otce a matky hrdé Albiny.

„Zadrž!“ zvolal jsem: „ano, vskutku tě poznávám, ty jsi opravdu ona urozená Magna, dcera Ptolomea, v jehož sádech jsem nejednou s přivolením tvého

otce obveseloval tebe, v dětství, svými kousky a často dostával z tvých laskavých rukou peníze, pšeničný chléb, hrozinky a granátová jablka. Rychle pověz mi, co stalo se s tebou, kde tvůj manžel, onen rozmařilý boháč Rufinus z Bryzance, kterého jsi tak milovala? Pohltily jej snad vlny mořské, či zhubil jeho mladý život meč skythského barbara přepluvšího Pontus? Kde tvá rodina, tvé dítky?“

Magna sklopivši hlavu, mlčela.

„Pověz mi tedy rychle, jaká jest tvá příšla do Damašku, proč nejsi u svých zdejších příbuzných nebo u tvých bohatých dřívějších družek — u Fotiny, Tlary nebo Silviny? Proč příšla jsi do bídného obydlí chudého kejklíře, s nímž právě jsi sobě posměch ztropila, učinivši mu takový návrh“.

Ale Magna smutně potřásla hlavou a řekla v odpověď:

„Ty, Pamfalone, neznáš hrozného neštěstí, jež mne stihlo. Nežertuji: nepřišla jsem žertem prodat se tobě! Můj muž a děti! . . . Muž i děti, všichni jsou v otroctví. Má bolest jest nesmírná!“

„Pověs mi tedy rychle, jaká jest tvá bolest, a budu-li moci ti pomoci, s radostí všechno pro tebe učiním.“

„Budiž, povím ti všechno“, odvětila Magna.

„A zde právě, otče, zastihlo mne ono pokušení, při němž zapomněl jsem na svůj slib i na život věčný“.

XVII.

„Znal jsem Magnu již v ranném jejím dětství. Nebyl jsem v domě jejího otce, býval jsem pouze v sadech, kam mě zvali, abych obveseloval dítě. Hostů cizích bývalo u nich málo, poněvadž hrdý Ptolomej velice dbal cti, a s lidmi méně rádného života nechoval žádných známostí. V domě jeho nebývalo zábav, při nichž by bylo třeba kejklíře, nýbrž scházivali se tam učení bohoslovci a vedli hovory pouze o vysokých věcech. Žena Ptolomejova, Albina, matka krásné Magny, byla povahou a smýšlením rovna svému muži. I nejvznešenější ženy v Damašku nemilovaly jí, ale všechny uznávaly její bezúhonnost. Věrnost Albinina mohla býti všem za vzor. Vznešená Magna zdělila povahu matky, které podobala se i překrásnou tváří, avšak její mládí činilo ji milosrdnou, čehož u Albiny nebylo. Půvabné sady jejího otce, Ptolomea, hraničily s velkou roklí, za níž počínalo volné pole. Často se mi přihodilo, že jsem se ubíral oním polem, abych se vyhnul velké oklice k ville, jež náležela Azelle. Chodíval jsem vždy se svým kejklířským náradím a tímto psem.

Jda polem, zastavil jsem se vždy v půl cesty naproti Ptolomeovým sadům, abych si zde oddechl, snědl svůj ječmenný chléb a cvičil svou Akru. Sedl jsem si obyčejně nad svahem rokle, jedl jsem

a při tom pobízel Akru, aby opakovala na volné prostoře kousky, kterým jsem ji naučil ve svém těsném obydlí. Při takovém zaměstnání užíval jsem jednou překrásnou tvář dorůstající Magny. Ukryvši se v houští, zvědavě pohlížela ze zeleného křoví na veselé kousky, které prováděla má Akra. Pozoroval jsem to, a nedáv nikterak Magně na jevo, že ji vidím, chtěl jsem ji výkony svého psa zjednat zábavu, pokud ovšem to tehdy Akra dovedla. Abych psa pobídl, udeřil jsem jej několikrátě řemenem, ale v tu chvíli, když pes zavyl, zpozoroval jsem, že zeleň ukryvající Magnu se zatřásla a půvabná tvář dívčiny zmizela...

Věc ta mne tak rozhořčila, že jsem ještě dvakrátě udeřil Akru, a když tato žalostně zaskučela, tu uslyšel jsem za ohradou sadu slova:

„Krutý člověče! Proč trýzníš ubohé zvíře? Proč nutíš psa konati to, co se přičí jeho přirozenosti?“

Obrátil jsem se a uviděl Magnu, která vyšla ze svého zeleného úkrytu a stojíc po hrud nad nízkou, travou porostlou ohradou, mluvila ke mně s tváří planoucí hněvem.

„Nehorši se na mne, mladá paní,“ odvětil jsem, „nejsem ukrutným člověkem, avšak výcvik psa tohoto jest nezbytně potřebný k mému řemeslu, kterým se oba živíme.“

„Ošklivé jest tvé řemeslo, jehož po-

užívají pouze opovržením hodní zahaleči,“ odpověděla mi Magna.

„O, paní!“ odvětil jsem, „každý živí se tím, čím si může potravy zjednat, a dobře ještě, nepůsobí-li druhým škody a nežije-li k neštěstí bližnímu.“

„To netýká se tebe, ty kazíš své bližní,“ řekla Magna, a v očích jejích viděl jsem onu přísnost, kterou se vyznamenal vždy zrak její matky.

„Nikoliv, mladá paní,“ odpovídal jsem; „soudíš příliš přísně a mluvíš tak, poněvadž sama jsi málo zkusila. Jsem prostým člověkem a nemohu kaziti lidí vyšších stavů.“

Obrátil jsem se a chtěl jsem odejít, když tu mne ona zastavila, volajíc:

„Nepřísluší tobě souditi o lidech vysokých stavů. Než počkej, chyť můj košík; vhodím jej tobě, abys mohl dát dostatek potravy svému ubohému psovi.“

Při těch slovech hodila mi hedvábím prošívaný košík, který však nedoletěl na mou stranu, já pak jsem se nahnul, abych jej zachytil, avšak sklouznuv, padl jsem na dno rokle. Při tomto pádu utrpěl jsem velká poranění.

XVIII.

V mém neštěstí bylo mi útechem, že po celých oněch deset dní, které jsem byl nucen ztráviti na dně úvalu v malé jeskyni, každodenně mne navštěvovala u-

rozená Magna. Přinášela mi tolik lahodné potrawy, že jsem jí měl nazbyt pro sebe i pro Akru, a Magna sama svýma dívčíma rukama smáčela v potoku šátek, který přikládala pak na má raněná plece, snažíc se zmírniti nesmírnou palčivost poranění, pádem způsobených. Při tom vedli jsme spolu řeči, které pro mne měly veliké kouzlo, a já těšil jsem se, jak čistotou jejího srdce, tak jejím nezkaleným názorem o světě. Jedno pouze se mi při ní nelíbilo, že totiž přísně zavrhovala a posuzovala každou slabost a sama ve všem na sebe příliš se spoléhala.

Proč jen tak hovořila: — nežijí všichni tak, jako moje matka, jako mé družky Taura, Fotina a Silvia, jejichž život jest čistý jako křišťál.

Viděl jsem, že si jich velmi vážila a ve všem se chtěla jejich příkladem řídit. Nedbajíc své mladosti, chtěla i mne napravit a přimět, abych zanechal dosavadního života, když pak jsem se k tomu nechtěl přivolit, tu horšila se na mne.

Pravil jsem jí, jak věc vlastně se má.

„Či snad nevíš,“ řekl jsem jí: „že dvojí jsou nádoby: jedny k ozdobě a cti, jiné aby nosily tekutiny? Ty žij ku cti, já určen jsem žíti pro nošení a jako hlína, tak i já se nevzpírám se svému hrnčíři. Život donutil mne býti kejklířem, a já jdu svou cestou, jako ovce, kterou na provaze vedou“.

Magna nedovedla pochopiti mých prostých slov a příčinu všeho toho hledala pouze ze zvyku.

„Pravil kterýsi mudřec“, odpověděla mi: „že zvyk přichází jako cizinec, zůstává jako host a nato sám pánem se stává. Dehet, který byl dán do čistého sudu, činí jej ke všemu nepotřebným vyjímajíc právě jen dehet“.

Snadno jsem pochopil, že stává se proto mrzutou a netrpělivou, že nyní v očích jejích jsem právě jako onen dehtový sud; i umkl jsem a litoval toho, že mi nelze co nejdříve z rokle vyjít. Obtížnou se mi stala její samolibost, a také ona sama počala se starat, jak by mne pomohla z úvalu a dopravila do mého obydlí.

To bylo velmi obtížno, neboť sám dosud jsem jíti nemohl, dívka pak příliš slabá a nemohla mi při tom pomoci. Doma však nesměla se přiznati svým hrdým rodičům, že hovořila s člověkem tak opovrženého stavu.

A jako jedna chyba přivádí za sebou i druhou, tak stalo se i zde se vznešenou Magnou. Aby pomohla mně, opovrženému kejklíři, který pro svou nevhodnost ani žádně pozornosti nezaslужuje, tu cílita se nucena svěriti se s celou věcí jednomu mladíku, jménem Magistrianu“.

Magistrian byl mladý malíř, který překrásně ozdoboval svými kresbami stě-

ny nádherných domů a vil. Jednou ubíral se se svým malířským nářadím k téže hetěře Azelle, která mu nařídila zobrazit na stěnách nové vily v jejím sadu hostinu satyrů a nymf; když se Magistrian ubíral blízko onoho místa, kde jsem já v rokli ležel, tu poznala jej moje Akra a počala žalostně výti.

Magistrian se zastavil, ale pomysliv si, že na dně úvalu leží nepochybně nějaký zabitý, chtěl se rychle vzdálit. Byl by také jistě přešel, kdyby jej nebyla zastavila Magna, která to vše pozorovala.

Magna dala se unésti soucitem ke mně, vystoupila ze zeleného křoví, kde se skrývala a řekla:

„Cizinče! Nevzdaluj se, neprokázav pomoci bližnímu. Zde na dně úvalu leží člověk, který upadl a zranil se. Já nemohu mu pomoci, aby vyšel, ty's však silným mužem a možno ti učinit mu onu službu.

Magistrian ihned sestoupil do rokle, prohlédl mne, běžel do města pro pomocníky, aby mne přenesli do mého obydlí.

Brzy tak se stalo, on pak zůstav se mnou samotén, počal se mne doptávat, kterak se to stalo, že jsem padl do rokle a poranil se, a jak jsem tam mohl žíti po dvě neděle bez potravy?

Poněvadž já a Magistrian jsme byli dávno známi a přátelé, tu nechtěl jsem ho

klamati vymyšleným vyprávěním a pověděl jsem mu čirou pravdu, jak se věc sběhla.

Sotva jsem mu počal líčiti, jak Magna mne živila a vlastníma rukama námáčela obkladek a přikládala jej k mým raněným plecím, tu tvář juného Magistrianu celá zazářila, a zvolal ve vytržení:

„Ó, Pamfalone! Jak jsi šťasten a jak závidím ti tvůj osud. S radostí nechal bych si zlomit ruce i nohy, kdybych jen viděl vedle sebe onu nymfu, onu velkomyšlnou Magnu“.

Pochopil jsem ihned, že v srdci mladého umělce vznítil se silný cit, jenž slove láskou a spěchal jsem přivésti ho k rozvaze a rozumu.

„Jsi pošetilcem“, pravil jsem. „Dcera Ptolomeova jest překrásná, toho nikdo nepopírá, avšak zdraví jest pro každého člověka nejvzácnějším darem, nadto jest Ptolomej tak přísný, matka Magnina Albina tak hrdá, takže jestli tvá duše cítí plamen lásky k oné dívce, tu nemůžeš se nadíti pro sebe ničeho dobrého“.

Magistrian zbledl a řekl:

„Nikdo neví, co se stane v budoucnosti! Pro přítomnost jsem spokojen, že dodává mi v mém umění nadšení“.

A věru byl dívčinou onou celý nadšen.

XIX.

Když jsem se zotavil a přišel poprvé zase k Azelle, tu Magistrian zavedl mne ukázat mi své výtvoxy ve vile hetéřině. Byla to značně velká stavba, rozdělující se na „hodiny“, z nichž skládá se každý den života lidského. Každé oddělení pak bylo určeno k tomu, aby v příslušnou dobu bylo místem příslušné radosti života. Celá vila byla zasvěcena Saturnovi, jehož vyobrazení zářilo nad hlavní kopulí. Ku hlavní stavbě družila se dvě poboční křídla, na počest Hór, dcer to Jova a Themidy, a části tyto opět se dělily: tu byl pokoj Augé, odkud bylo viděti červánky, onde Anatoló, odkud bylo zase zříti východ slunce; Musceia, kde bylo lze zabývati se vědami; Nymfeia, kde se koupali; Kyprida, kde se oddávali pohodlí a odpočinku, a Eletia, kde konány modlitby . . . Tu však v jednom vzdáleném pokoji, který byl určen k osamělému dumání, malíř zobrazil svižným štětcem půvabné vidění ve snu. Obraz představoval hostinu, ozdobené a krásné ženy při ní, které bych všechny jménem nazvati mohl. Byly to všechny naše hetéry. Byly s hosty u bohatého stolu, obklopeny květy, jakýsi pak jinoch tam spal, hlavu maje pohříženu do koše s květinami. Tváře jeho viděti nebylo, ale poznal jsem, že to byl sám umělec Magistrián. Nad ním bylo viděti závodisti: lvi v cirku

hnali se právě na mladou dívčinu . . . ta však pevně stála a šeptala modlitby. Byla to Magna.

Poklepal jsem mu na plece a řekl: „Krásná! podobu její jsi vystihl, ale proč máš za to, že jí hrozí lítá zvěř? Známi jejich rodinu: Ptolomej i Albina, známí jsou svým vysokým rodem a také svou hrdostí, avšak osud jich šetří a dceři jejich neselal dosud žádné zkoušky“.

„Co chceš tím říci?“

„To chci, že krásná Magna žádných strastí v životě nezná a nechápu, proč vyjádřils při ní právě takové vlastnosti, srdnatost totiž a neohroženost vůči dravé zvěři. Jestli to má být alegorie, tu život sám věru spíše než kterákoliv dravá zvěř člověka k bázni donutí“.

„Pouze Magnu nikoliv!“

„Myslím, že i Magnu!“

Počal jsem mu domlouvat, aby se příliš neodával myšlenkám o Magně, on však přerušil mne a zašeptal:

„Povolali mne, abych okrášlil malbami její dívčí obydlí, a mezitím co jsem kreslil, hovořili jsme spolu. Tázala se mne na tebe“. Malíř se zastavil.

„Lituje, že máš takové nepočetné zaměstnání, jako jest kejklářství. Já však jsem jí odpověděl: „Paní! Každý není v životě tak šťastný, aby si směl stav vybrati dle své chuti a záliby. Osudu nelze ujíti: on donutí člověka, že musí píti i z kalného

pramene, v němž jsou na dně pijavky a hadi“. Neuvěřila mi však a usmála se.

„Usmála se?“ tázal jsem se. „Poznávám po tom dceru Ptolomea a hrdě Albiny. Mně, chceš-li to zvědět . . . mně by se více líbilo, kdyby byla se se odmlčela, a vydala tichý povzdech soucitu“.

„Ano“, pronesl Magistrian, „ale pravila také: „Raději smrt, než nepočestnost — pravdivá to slova bez odporu — avšak může-li tak mluvit matka, která má děti?“

„Či nevíš snad, co učinila matka Makkabejských?“

„Ano. Makkabejské zabili. Kdyby však matce pohrozili, že její dítky učiní takovými kejklíři jako jsem já, nebo nejnižšími sluhy v domě hetéřina, tu i kdyby matkou onou byla sama Magna, nevím věru, čemu by dala přednost: hanbě či smrti, aby je osvobodila?“

„Z celé duše“, pravil jsem, „družím se k tvému přání, aby Magna v životě pouze dobra a štěstí zakusila“.

Druhého dne po tomto hovoru před večerem přišel ke mně Magistrian velmi zarmoucen a pravil:

„Slyšel jsi, Pamfalone, onu smutnou novinu? Ptolomej a Albina provdávají svou dceru!“

„Proč nazýváš to smutnou zprávou?“ odpovídal jsem. „Od které doby jest spo-

jení dvou milujících duší smutkem a nikoliv radostí!“

„Vždy tomu tak bývalo a bývá, kdykoliv čistá duše se spojuje s hanebností“.

„Magistriane!“ přerušil jsem umělce: „z tebe mluví roztrpčená mysl; nazývá se to revnivostí. Cit onen musíš v sobě vyhladit“.

„Již dávno jsem jej vyhladil“, odvětil malíř. „Nemám naděje, že by Magna mohla býti mou nevěstou a já ženichem, avšak to mne děsí, že mužem jejím má se státí sem zavítavší Rufin z Byzance“.

Jméno to bylo mi tak známo, že jsem se zachvěl a pustil z rukou nástroj, jejž jsem právě držel.

XX.

Rufin Byzantian pocházel ze znamenitého rodu a také osobou svou značně vynikal, než byl tak lstivým a úskočným, že se i to v samé Byzanci považovalo za přílišné. Ješitný Korinťan Or a všichni, kteří mařili síly a peníze na hostinách u hetéry Azelly, byli dle mého úsudku lepší než Rufin. Přibyl do Damašku se státním poselstvím a byl Ptolomeem s velikou úctou přijat. Rufin byl velkým pokrytcem: celé dni trávil doma, tváře se, jakoby četl bohoslovecké knihy a večer vycházel zdánlivě za účelem užitečných a poučných hovorů za město, kde v onu dobu žil u nás poblíže Damašku starý

poustevník, stojící dnem na skále, v noci pak vzdychající v mohyle. Rufin chodíval k němu a stavěl se, při západu slunce do jeho stínu, odtud však okřídlený Aeol vždy zanášel jej pod střechu Azelly, s tváří však změněnou, díky malířskému umění Magistrianovu. Proto znali jsme jej velmi dobře, neboť Magistrian jakožto můj přítel netajil toto přede mnou, že tvář Rufinovu malbou přeměňuje, a nejednou smáli jsme se Byzanťanu s dvojí tváří.

Třeba doložit, že Azella milovala mého přítele malíře a to beznadějně, neboť mysl Magistrianova byla zaujatá jedinou Magnou, jejíž čistý obraz jej neustále doprovázel. Citlivé srdce Azellino záhy poznalo ono tajemství, avšak tím nežněji a laskavěji chovala se Magistrianovi. Když často jsem zůstal s Magistrianem do svítání v domě Azelin, tu ona, vyprovodivši hosty, často s námi hovořila, co o kterém z nich soudí, a nezatajila nám také zvláštního opovržení, jaké v ní budil Rufin. Nazývala jej hnušným pokrytcem, který dovede každého oklamat, a jest schopen nejnižší podlosti; Azella pak měla ve věci té velmi bystrý úsudek. Jednou, když Kristián Or zase činil nerozumné výdaje, pravila nám:

„Jest hrdý jako páv, avšak ubožák. Všichni si z něj tropí posměch, a bývá-li zde spolu s ním Byzanťan Rufin, tu stálo by věru zato, při odchodu potrást jeho pláštěm.“

To značilo, že Rufin byl asi i zlodějem. Azella se nikdy nemýlila, já pak a Magistrián jsme to dobře věděli.

Avšak Ptolomej a Albina pohlíželi na Rufina svým zrakem, a jejich hodná dcera podrobila se vůli rodičů; bylo rozhodnuto o jejím osudu. Magna stala se ženou Rufina, který ji vzal spolu i s bohatým věnem, jež mu dal Ptolomej, a odvezl do Byzance.

XXI.

Ptolomej a Albina byli brzy potrestáni osudem. Ukázalo se, že licoměrný Rufin není ani tak bohat, a že nemá takového postavení a vlivu, jak se tvářil v Damašku, a hlavní věc, že není počestným člověkem a že má velké dluhy, takže bohaté věno Magnino celé se stalo kořistí dotěrných věřitelů. Brzy ocitla se Magna v nouzi, a proslýchalo se, že velmi mnoho snáší od muže. Rufin ji nutil, aby prosbami vymáhala na rodičích zlato a stříbro, když pak nechtěla tak učinit, tu surově ji týral. Vše, co poslali Magně její rodiče, to Rufin hanebně promarnil nemysle ani dost málo na splácení dluhů a na dvě děti, které se Magně narodily. Měl podobně jako jiní vynikající Byzaňtáné ještě druhou milenku, a chtěje se této zavděčit, okrádal a pokořoval svou ženu.

Věc ta roztrpčila tak Ptolomeje, že počal churavěti a brzy zemřel zanechav

vdově pouze nepatrný majetek. Albina odvezla všechno ku dceři: doufala, že ji vyprostí z nouze, avšak utratila všechny peníze na dary příbuzným a blízkým osobám eparcha Valenta, jenž sám byl rozmařilým zhejřilcem a velmi toužil dostati Magnu do své moci, k čemuž se mu dostalo souhlasu samého Rufina. Ruffin nutil ženu, aby vyhověla žádosti Valentově zapřísahaje ji, aby takto zachránila jej a rodinu, neboť jinak vyhrožoval Valentovi, že vydá Rufina s celou rodinou v moc věřitelů.

Albina nesnesla toho a brzy se odebrala na věčnost, Magna pak s dětmi ocitla se v nejtrpší bídě, avšak zůstala nezlomnou a nepovolila hanebnému návrhu Valentovu. Tu vydal je rozhněvaný velmož všechny v moc věřitelům.

Věřitelé uvrhli Rufina do vězení, dívky pak a ubohou Magnu dali v nevolnictví. Aby pak nevolí ještě těžší učinili, odloučili Magnu od dětí, které odeslali na venkov k sedláku kleštěnci; Magnu odevzdali majiteli nepočetného domu, který se jim zavázal, že jim bude za ni odvádět každodenně tři zlatníky. Nadarmo úpěnlivě nešťastná Magna všude prosila a hledala pomoci. Odpovídali jí: nás všechny tísní dluhy. Zákon jest přísný k chudým a chrání boháče a mocné. Kdyby byl na svém místě náš dřívější správce Jermij, tu by tomu nedopustil, neboť byl člověk milosrdný, avšak

ten nás opustil, aby přemýšlel o spáse duše své, nás pak zanechal bez ochrany. Nechť Bůh mu odpustí jeho samolibost, která jej učinila poustevníkem.

Při slovech těchto pozoroval kejkliř, že poustevník vedle něho sedící povzdechl; i tázal se jej Pamfalon

„Zdá se mi, že soustrast k nim pociťuješ?“

„Ano, cítím,“ odvětil Jermij. „Pokračuj ve svém vypravování“.

I počal Pamfalon vypravovat dále.

XXII.

Majetník nepočetného domu, aby unikl nepříjemným pověstem a řečem v hlavním městě, a aby s větší jistotou vyzískal své peníze, neponechal Magnu v Byzanci, nýbrž odeslal ji do Damašku.

Magnu střežili bedlivě jako otrokyni a odňali jí všechnu možnost, aby mohla uniknout.

Pod přísným dozorem byla tajně přivezena do Damašku a druhého dne, toho dne právě, kdy já jsem skrýval ve svém obydlí střeže svůj poklad, rozhlásilo se v městě, že prodavač nabízí ji za plat pěti zlatníků na každý den.

XXIII.

Ten, jenž se uvolil platit za Magnu po pěti dukátech denně, nemeškal, aby si je se značným výtěžkem nahradil, a proto

poslal všem boháčům v Damašku zprávu, jaké zboží má nyní v rukou.

Hejřilové hrnuli se celý den v dům prodavače, a Magnu spasily pouze její slzy. K večeru však počal jí prodavač vyhrožovat, že nařídí tomu, jenž vzal její dítky, aby je zmrzačil, a tu rozhodla se Magna, že se podvolí.

Tu však opustily ji síly, upadla v tuhý spánek a měla tento sen: Kdosi k ní tiše vešel a pravil jí: „Raduj se, Magno! Ty jsi dnešního dne nalezla to, čeho po celý život se ti nedostávalo. Byla jsi čistá, ale pyšnila jsi se svou bezúhonností jako tvá matka, zavrhovala jsi jiné klesnuvší ženštiny, nemajíc zřetele k tomu, čím byly k pádu přivedeny. Nyní však, když sama jsi hotova klesnout a víš, jak jest to těžkým, nyní tvá, bohu protivná hrdost se pokořila, a nyní Bůh zachová tebe čistou.

V tu dobu právě tloukl se do domu, v němž byla Magna zavřena, večer jakýsi cizinec, jenž tvář svou zakrýval pláštěm, a zavolav majetníka domu, řekl mu:

„Veď mne k Magně!“

Prodavač byl tomu rád, avšak řekl:

„Musím tobě říci, pane, že ona ženština pochází z vysokého rodu a stojí mne velké peníze, které jsem se zavázal za ni zaplatit; podařilo se jí však všechny, jež jsem k ní přivedl, pohnouti k lítosti. Nebude to mou věcí, budeš-li dbáti jejich slov a dáš-li se obměkčiti. Peníze své

musím vytěžit, neboť jsem člověk chudý a mnoho jsem za ni zaplatil“.

„Neměj starosti“, odvětil neznámý, stále skrývaje svou tvář: „zde vezmi svých deset dukátů, já nejsem takovým člověkem; vím, co značí ženské slzy“.

Prodávač vzal od něj deset zlatníků a zavedl jej k Magně.

XXIV.

Neznámý vešel do vzdáleného pokoje, plného vůně z ambry a kadidla, a uviděl tu při svitu barevné pochodně ležící Magnu, které právě v tuto chvíli zdál se onen sen, v němž jí bylo zjeveno, že nyní jest zachráněna, protože její hrdost zmizela a protože se přiznala ku své slabosti.

Tu prodávač zatřásl Magnou a ukázav ji na neznámého, řekl drsně:

„Hle, tomuto postoupil jsem všechnu moc nad tebou až do jitra. Buď rozumnou a poslušnou. A budešli ještě příčinou mojí škody tu prodám tě tam, kde budou k tobě chodit suroví vojíní, a od těch jistě se nedočkáš nějakého ušetření“.

Po slovech těchto prodávač odešel, a host zavřev za ním dveře a obrátiv se tiše řekl k Magně:

„Neboj se, nešťastná Magno, přišel jsem, abych tě zachránil“. A svrhl svůj plášť.

Magna poznala Magistriana a zaštkala.

„Zanech pláče, překrásná Magno. Není teď času k slzám. Upokoj se a věř, že jestli tě Nebe zachránilo až do této chvíle, tedy vysvobození tvoje nyní jest již nepochybným, budeš-li jen souhlasit a pomůžeš-li mi, abych tě mohl vyprostit a navrátit dětem a manželu.

„Souhlasím-li“, vzkřikla Magna, — „O dobrý jinochu, což můžeš o tom pochybovat“.

„Tedy spěšně učiň to, co tobě řeknu: nyní se od tebe odvrátím, a ty co možná rychle se převlečeš“.

Magna tedy oblékla na sebe tuniku, plášť a ostatní mužský šat, který měl Magistrián, a on jí řekl:

„Neváhej a zachraň se! Přikryj pláštěm svou tvář, právě tak, jako když jsem já sem vešel, a směle vyjdi z tohoto domu! Tvůj hanebný pán sám tebe vyvede za své proklaté dveře!“

Magna tak učinila a šťastně vyšla ven, ale vyjdouc, ihned počala se trápit myšlenkami: „Kam nyní jít, kde se ukrýt, a co se stane s ubohým jinochem, když zejtra odhalí jeho lešť? Bude postaven před soud, jako rušitel dlužnického zákona; a tolik jistě nemá, aby mohl zaplatit celý dluh, pro který Magna pozbyla svobody, uvězní jej, budou-li ho mučit, a ona přece nebude moci se přihlásit ku svým dětem, protože nemá čím by je vykoupila.

A tu přišla této ženštině do hlavy myšlenka, která mne na vždy zbavila možnosti polepšit svůj život na této pozemské pouti.

XXV.

Když mi Magna odkryla svou bídu a pověděla o nebezpečí, do kterého se vydal pro ni Magistrian, tu jakoby se přede mnou rozevřela bezedná propašť. Věděl jsem, že Magistrian nemohl mít deset dukátů, které vydal za Magnu a které nicméně nemohly ji vytrhnout ze záhuby, ježto nedosahovaly výše celého dluhu a ničeho neponechávaly na výkup dítek od kleštěnce v Byzanci. Ale kde mohl Magistrian vzít peníze zlatníky? Pracoval v domě Azelly, kde byla skříň s poklady této do něho zamilované hetéry. . . . A hrůza pojala moji duši. Pomyslel jsem si: láska k ubohé Magně přivedla ho k šílenství, a jméno Magistriana jest nyní bezecným: jest zlo dějem!

A nešťastná Magna stále vzdychajíc a sténajíc, vrátila se opět k těm slovům, kterými počala, když neočekávaně vešla do mého obydlí.

„Pamfalone!“ zaúpěla znovu: „slyšela jsem, že jsi zbohatl, že jakýsi pyšný Korinťan dal ti nesmírné peníze. Přišla jsem, abych se ti prodala; vezmi mne k sobě za otrokyni, ale dej mi peníze, abych

mohla vykoupit z otroctví své děti a zachránit Magistriana, který se pro mne uvrhl do záhuby“.

„Poustevníku! prožil jsi život na poušti a nedovedeš ani pochopit, jaké jsem pocítil hoře slyše, že zoufalství mluví rty této ženy, kterou jsem znal tak čistou a hrdou na svou bezúhonnost! Zvítězil jsi již nade všemi vášněmi, a ony nemohou tebou otrásti, ale já jsem vždy byl slabého srdce a při pohledu na takovou strašnou bídu opět jsem zapomněl na spásu svojí duše.

Zaplakal jsem a štkaje pravil jsem přerývavě:

„Pro lásku Boží, ustaň, nešťastná Magna! Srdce mé nemůže toho snést! Jsem prostý člověk, jsem kejklířem a trávím život svůj uprostřed hetér, kejklířů a marnotratníků, jsem špinavá nádobka, ale nekoupím sobě toho, co mi nabízíš, jsouc hořem šílená.“

Ale Magna trpěla tak hrozně, že slov mých ani nepochopila. „Ty mne zamítáš!“ vykřikla zoufale. „Ó, já nešťastná! Kde vezmu peníze, abych mohla vysvobodit své děti?!“ a zalomivši rukama nad hlavou, padla na zem.

To naplnilo mne ještě více hrůzou. Zachvěl jsem se vida, jak ji neštěstí ponížilo do té míry, že žádala si jakoby štěstí svého pádu.

XXVI.

Spěchal jsem ji potěšit.

„Nikoliv“, řekl jsem já ; „to nemyslím. Já tebe nezamítám. Jsem tvým přítelem, a dokáže ti to má ochota, abych ti pomohl v tvém hoři. Jen nezmiňuj se už o tom, k vůli čemu jsi sem přišla. Rychle odstraň tento účes vlasů, kterým se stáváš podobnou hetěře; smyj s nich čistou vodou onu vonnou masť, kterou je pokryti lidé, žádající si tvého neštěstí, a potom pověz mi: kolik vlastně jest dlužen tvůj muž.

Ona povzdechla a tiše řekla:

„Deset tisíc dukátů“.

Viděl jsem, že ji oklamali: peníze, které mi hodil rozmařilý Or, nebyly ničím oproti tomu, čeho bylo třeba k zaplacení dluhu a vykoupení dítek.

Magna mlčky vstala a zvednuvši rukou shozený plášť Magistrianův, chtěla znova přikrýt svou hlavu.

Domyslíl jsem se, že chce ode mne odejít s nepěkným úmyslem a zvolal jsem:

„Ty chceš odejít, Magno?“

„Ano, vrátím se tam, odkud jsem přišla.“

„Ty chceš osvobodit Magistriana!“

Ona jen mlčky kývla hlavou na znak souhlasu.

„Nečiň toho“, pravil jsem. „Bude to marno. Magistrian má tak šlechetné srdce a je tobě tak oddán, že odtamtud

neodejde, ty svým návratem pouze zvětšíš jeho útrapy. Já mám všeho všudy dvě stě třicet zlatníků. To je vše, co jsem dostal od Korinfana Ora. Jest-li myslí lidé, že mám více, tu způsobila to buď pověst, anebo sám vychloubavý Or. Ale všech těchto dvě stě třicet zlatníků považuj za své vlastní. Nenamítej mi, ó, Magno, nenamítej proti tomu ani jediného slova! Peníze ty jsou tvoje, ale třeba mít ještě mnoho, aby mohl být splacen dluh tvého muže. Nevím, kde jich nabýt, ale noc teprve začíná. Do jitra je Magistrian v bezpečí. Ty zůstaň u mne a buď klidnou. Moje Akra beze mne k tobě nikoho nepustí, a já ihned uvědomím o tvém neštěstí tvoje vznešené družky: Taoru, Fotinu a Silviu, jejíž bezúhonnost jest známa všemu Damašku. Jejich sluhové mne znají a za dary pustí mne ku svým paním. Jsou bohaté a počestné, vzpomenu si na vaše dětské přátelství, nebudou želeť zлата, a ty i dítky tvé budete vykoupeni“.

Ale Magna živě mi odpověděla:

„Nevyrušuj, Pamfalone, ani Taory, ani Fotiny, ani počestné Silvie — všechny ty neučiní ničeho na tvou prosbu“.

„Mýlíš se“, namítal jsem. „Taora, Silvia a Fotina jsou počestné ženy, pronásledují všelikou prostopášnost, a jejich vlivem u nás již mnohé hetéry byly vypovězeny z Damašku“.

„Z toho nic neplyne“, odpověděla Ma-

gna a odkryla mi, že dříve ještě, nežli neštěstí její rodiny dostoupilo nynějšího stupně, obrátila se již s prosbou k uvedeným vznešeným paním, ale všechny její knoky zůstaly bezvýsledny“.

„A přece ještě je poprosím. Není možno, aby se nad tebou neustrnuly.

Snad že nová naděje vstoupila v její srdce, nebo moje rozhodnutí ji přimělo, zkrátka, usedla na mé lože a svolila, že počká v mé jizbě, dokud se nevrátím.

Ihned vydal jsem se na cestu.

S velikou námahou dostal jsem se k Taoře. Přednesl jsem jí utrpení Magny tak živě, že by i kámen se nad ní ustrnul, ale byl jsem oslyšen. Vymlouvala se na nedostatek a všechno možné, odkazovala mne k Fotině a Silvii a když přes to nedal jsem se odbyti, dala mne sluhy vyvésti z domu.

S menší již nadějí vstupoval jsem do domu Fotiny. Ani zde jsem nepochodil, a dařilo se mi zde o nic lépe, ano ještě hůře.

Byl jsem na vahách, mám-li ještě zajíti k Silvii. Upomínka na zoufalost Magninu dodala mi však síly a proto zaklepal jsem na dům její. Dala se zkrze sluhy optati, proč k ní přicházím a když jsem jí vzkázal, že se jedná o Magnu, která jest v zoufalém postavení, kázala přede mnou zavříti dvěře.

Byl jsem v hrozných nesnázích. Nevěděl jsem, kam bych se obrátil, abych

ubohou Magnu zachránil. Sice mi nějaký hlas našeptával: proč se tak o ni staráš? Co tobě po ní? Ponech ji jejímu osudu, aspoň zachrániš svoje zlato a polepšíš život svůj. Ale když jsem vzpomněl na její zoufalost a na to co ji čeká, zapuzoval jsem ten hlas.

Stál jsem dlouho bezradně před domem Silviným. Pojednou však mne napadlo, zdaliž by Magně nebyla ochotna přispěti hetéra Azella, už k vůli tomu, že by vysvobodila Magistriana, jehož tajně milovala, beznadějně milovala. Věděl jsem, že Azella jest dosti bohata, aby mohla tak veliký peníz poskytnouti.

Zašel jsem proto k Azelle. Když však jsem vstupoval v její dům, všecka naděje mne opustila. „Čeho mohu očekávati“, řekl jsem si, „od ženy hříšné — když přítelkyně Magniny, ženy známé svojí ctností, počestností a zbožností nic pro svoji přítelkyni učiniti nechtěly? Jak mohu očekávati přispění od ženy hříšné, od níž nemohu očekávati, aby měla porozumění pro záchranu ctnosti Magniny, žijící sama hříšným životem?“

Přece však jsem k ní vešel, abych aspoň omluvil Magistriana, který, jak jsem se domníval, oněch deset dukátů v domě Azelly ukradl.

Právě byl u Azelly korinťan Or, který mne přivítal bujným smíchem, táže se, kde mám svého psa a papouška a kde své

kejslířské náčiní. Toužil po kratochvůli, kterou ode mne očekával.

Tajně pošeptal jsem Azelle, že bych s ní chtěl soukromně mluvit. Odvedla mne do soukromí a tu jsem jí řekl, čeho se asi Magistrian dopustil, aby si opatřil peníze, za něž by se k Magně dostal.

Mimo všecko mé nadání Azella velmi živě se zabývala o osud Magnin a když jsem jí řekl, že jsem ochoten svoje zlato dáti na vykoupení Magny a její dítek, že však jest to příliš málo, tu prohlásila, že sama ony peníze doplatí.

Nebudu tě dlouho zdržovat vypravováním co dále se stalo. Zkrátka: Magna i její dítky dostaly se na svobodu, ale já jsem se musel se svými zlaťáky rozloučiti. A ku podivu, nebylo mi to nijak za těžko. Naopak, když peníze mé byly pryč, cítil jsem se docela šťastným a spokojeným. Dřívější můj neklid byl ten tam. Už jsem se nemusel obávat, že mně někdo přepadne a oloupí, vždyť jsem byl chud, docela chud, jako kdysi před tím.

S tím ovšem na vždy pohasla moje naděje, že bych kdy mohl zanechat svého hříšného života a nastoupiti cestu lepší, k životu zbožnému, ctnostnému, v němž bych na vždy zanechal prostopášnosti a mohl se jen obírat přemýšlením o spáse své duše a o vznešených pravdách Božích.

A tak žiji dál ve svém nepočetném řemesle, neboť nic mi jiného nezbývá. Co se mnou jednou bude, až věčný soud-

ce bude ode mne požadovati účet z mého života, na to nepomyslím, neboť opravdu se bojím na to pomyslet. Vím, že jsem nehodný tvor, neschopný žíti životem ctnostným. Co se mnou Bůh jednou učiní, nevím. Ať mne soudí dle své spravedlnosti a zavrhne-li mne, nebude to nic divného. Vždyť jsem nehodný jeho tvor, neschopný jakéhokoli dobrého činu. — —

Pamfalon umkl. Hlava jeho klesla pokorně na prsa, jak pobouřen byl ve svoji nicotu a bídnost své osobnosti.

Také Jermij mlčel. Oči jeho upřeny byly na Pamfalona, ale sotva jej viděl, neboť před zrakem jeho otevíral se jiný pohled. Při posledních slovech Pamfalonových pojednou rozptýlila se mlha s jeho očí duševních a on poznával v Pamfalonovi velkého světce, muže podle srdce Božího, muže veliké pokory, který sám sebe za nic nepovažuje, na sebe v ničem nemyslí, ale za to proniknut jest velikou láskou ku svým bližním.

Poznání této pravdy přivedlo však na mysl Jermijovi i poznání jeho vlastního bludu a sobeckosti. Hle, jak on sám byl sobeckým a malým proti tomu muži. Aby nemusel stýkati se se světem a bojovati o záchranu své vlastní duše i duší jiným ve hluku světském, všechno opustil, vzdal se vlivného místa, zbaběle utekl před světem a ponechal lidem jiným, aby zastávali jeho úřad, nic nepomysleje na to, jak ho budou zastávat.

Utekł před světem boje se ho, a přece ten svět není tak zlý aby v něm nemohla žít cnost. Vždyť nyní mu bylo zjeveno, jaký vzácný příklad cnosti a lásky k bližnímu možno nalézt tam, kde by se toho nikdo nenadál, u muže který žije život na pohled prostopášný. Vždyť i ta hříšnice, hetéra Azella osvědčila tak veliké porozumění pro záchranu cnosti počestné paní, nesmírně více porozumění a obětavosti, než ony tři paní, přítelkyně Magniny, ty které považovány byly za počestné, spravedlivé a zbožné.

Hle, on zoufal nad světem, a zde mu Bůh ukazuje, že cnost a spravedlnost ve světě ještě neodumřela, že žije i tam kde by ji nikdo nehledal.

Jakým však on byl slabochem. Místo aby zaujímal vlivné místo byl oporou všem kdož touží po cnosti, místo aby k spravedlnosti dopomáhal všem utisknutým, zbaběle utekl ze světa, aby pomýšlel jen na záchranu své duše, nic se nestaraje o duše jiných.

Veliká lítost ovládla jeho bytost, že nebyl s to promluvit, jen oči jeho upřeny byly na Pamfalona, plny obdivu, uznání, plny lítosti nad promarněnou dobou třiceti let, v níž nevykonal nic pro svého bližního, věnuje jen sobě, zatím co ten nejubožší, nejponíženější a nejopovrhovanější člověk, Pamfalon — tak velikou lásku k bližnímu prokázal.

Pamfalon probíral se ze svého přemý-

šlení a upřel oči na Jermie. Viděl jej nehybného a domníval se, že snad vysílení dlouhou cestou a žár sluneční způsobily jeho mráкотy a proto povstal, aby jej ošetřil a přispěl mu v jeho slabosti.

Zpozoroval to Jermi, uhodl jeho myšlenky a proto namáhavě povstal a namáhavěji pronesl k Pamfalonovi:

„Dovol, ať tě obejmú, ty veliký muži, v němž Bůh svoji velikost ukázal.“

Vrhl se k Pamfalonovi a pověsil se mu na šíji. Ale v té chvíli opustily jej veškeré síly a on bezvládně sklesl v náručí Pamfalonovu.

Pamfalon obtížen bezvládným tělem Jermiovým, zavrával, ztratil rovnováhu, zapotácel se, kamenitá nerovná půda neposkytla mu místa, na němž by se zadržel a on s Jermiem v náručí zvrátil se nazpět s příkré stráně.

Zadunělo, jak dvě těla dopadla pod strání a zůstala nehybně ležeti.

Ale nad těly vznesly se dvě bílé holubice a vzlétly přímo vzhůru k modravému nebi.

Od smrti Jermiovy uplynuly věky. A během těch věků žilo na tisíce, ba miliony lidí spravedlivých, zbožných a svatých, kteří dokázali svým životem, že není potřeba zoufatí nad světem v žádných dobách a že každá doba jest schopna vydati lidi svatého života, jak to Bůh ukázal Jermiovi na Pamfalonovi, prve než Jermie k sobě povolal. . .